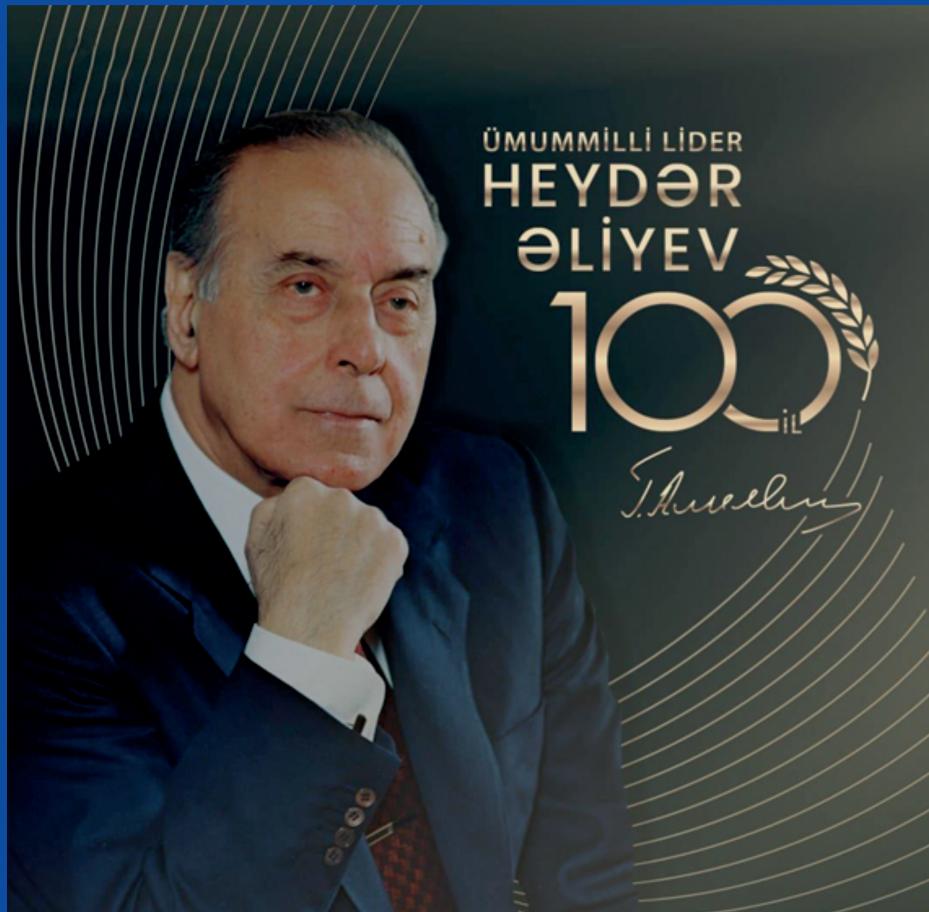

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ

“PEŞƏ TƏHSİLİ VƏ İNSAN KAPİTALI”
elmi-praktiki, metodiki jurnal

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PEŞƏ TƏHSİLİ

XÜSUSİ BURAXILIŞ

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PEŞƏ TƏHSİLİ

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ

“PEŞƏ TƏHSİLİ VƏ İNSAN KAPİTALI”
elmi-praktiki, metodiki jurnal

XÜSUSİ BURAXILIŞ

*Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının
100 illiyinə ittihof olunur.*

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PEŞƏ TƏHSİLİ

Bakı – 2023

ELMİ REDAKTOR:

Elnur Nəsibov,

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil nazirinin müşaviri, Təhsilin İnkışafı Fondu İdarə Heyətinin sədri, siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

KİTABI NƏŞRƏ HAZIRLAYAN:

Şahbaz Balakişiyev,

*“Peşə təhsili və insan kapitalı” jurnalının baş redaktoru,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru*

BAŞ MƏSLƏHƏTÇİ:

Rəsul Əsgərov,

*Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun böyük elmi məsləhətçisi,
Əməkdar müəllim*

RƏYÇİLƏR:

Vidadi Xəlilov,

pedaqogika elmləri doktoru, professor

Müseyib İlyasov,

pedaqogika elmləri doktoru, professor

Şahrza Ağayev,

pedaqogika elmləri üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyi çərçivəsində “Peşə təhsili və insan kapitalı” jurnalı redaksiyasında hazırlanmış “Heydər Əliyev və peşə təhsili” biqrafik kitabında Azərbaycanda peşə təhsilinin tarixi, inkişaf xronologiyası, Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövründə Azərbaycanda peşə təhsili sisteminin inkişafı, onun diqqət və qayğısı sayəsində bu sistemdə baş verən dəyişikliklər, uğur və nailiyyətlər öz əksini tapıb.

Kitab respublikanın Əməkdar müəllimi Rəsul Əsgərov və filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Şahbaz Balakişiyevin müxtəlif mənbələrdən əldə etdikləri peşə təhsilinə dair arxiv sənədləri və onların dövri mətbuatda çap olunan materialları əsasında hazırlanıb.

MÜNDƏRİCAT

Ön söz (Ş.Balaklısiyev).....	4
Dahi Şəxsiyyətin həyat yolu	12
Azərbaycan peşə təhsilinin tarixi inkişafı.....	16
Təsərrüfatın iri inhisarçılıq formasına keçməsi, sənayenin bütün sahələrində istehsalatın miqyasının artması və peşə təhsilinin formallaşması dövrü (1843-1920).....	18
Postsovet hakimiyyəti zamanı planlı təsərrüfat quruculuğu dövrü (1920-1969).....	21
Heydər Əliyevin hakimiyyət illərinin birinci dövründə Azərbaycanda peşə təhsili (1969-1982).....	24
Azərbaycan peşə təhsili 1982-1993-cü illərdə.....	33
Heydər Əliyevin hakimiyyət illərinin ikinci dövründə Azərbaycanda peşə təhsili (1993-2003).....	38
Azərbaycan peşə təhsilinin bu günü: Peşə təhsilinin İlham Əliyev dövrü.....	41
“Böyük Qayıdış”ın ilk töhfəsi.....	49
“Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu.....	52

ÖN SÖZ

ŞƏRƏFLİ PEŞƏ YOLU

HEYDƏR ƏLİYEV - 100

PEŞƏ TƏHSİLİ - 180

180 illik uzun tarixə malik olan Azərbaycan peşə təhsilinin keçdiyi yola işıq salaraq onun bugündək çox mürəkkəb, kəşməkəşli, eyni zamanda şərəfli bir yol keçməsini, ölkə iqtisadiyyatının peşə təhsilli kadrlara olan ehtiyacının ödənilməsində mühüm rol oynamasını, nəhayət, ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrlərdə bu sistemin özünün ən yüksək inkişaf mərhələsinə çatmasını oxucularımızın diqqətinə çatdırmaq məqsədi daşıyan bu kitab ölkə prezidentinin Sərəncamı ilə əbədiləşdirilmiş “**2023 – Heydər Əliyev ili**”nə “Peşə təhsili və insan kapitalı” jurnalı redaksiyasının bir töhfəsi kimi hazırlanmışdır.

Azərbaycanda peşə təhsilinin inkişaf tarixi bu xalqın özü kimi

dərin köklərə bağlıdır. Əsrlərlə Azərbaycanda xalçaçılıq, memarlıq, dulusçuluq, toxuculuq, misgərlik, ipəkçilik, zərgərlik və s. kimi peşələr insanların məşğuliyyət sahələri olmuşdur. Sənət və sənətkarlığa dair tarixi mənbələrə əsasən, ilk sənət məktəbi kimi sənət öyrənmələri üçün əvvəllər usta yanında təlim keçən uşaqların (*şayird-şagirdlərin*) fərdi şəkildə, yaşına hədd qoyulmadan peşə öyrənmələri olmuşdur. Getdikcə peşə-sənət adamlarına olan bu ehtiyacın ödənilməsi istiqamətində ölkənin ayrı-ayrı yerlərində ilk peşə-sənət məktəbləri yaranmağa başlamış və bu məktəblərin əsas fəaliyyət istiqaməti ixtisaslı fəhlə kadrlarının hazırlanmasından ibarət olmuşdur.

Tarix boyu bu sahəyə rəhbərlik və nəzarət işləri respublikada müxtəlif adlarda fəaliyyət göstərən qurumlara tapşırılmış və nəticə etibarı ilə sistemin inkişafına nail olunmuş, texniki-peşə məktəblərinin sayının çoxalması ilə təhsilalanların sayı da artdı. Eyni zamanda ölkə iqtisadiyyatının müxtəlif sahələrinə uyğun fabrik-zavodların yaradılması ilə ixtisaslı fəhlə kadrlarının işlə təminatı da yaxşılaşdırılmışdır.

Ancaq 60-cı illərin sonlarında respublika iqtisadiyyatı dərin böhran mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Bir çox sahələrdə milli gəlirin inkişaf templərinə, sənaye və kənd təsərrüfatı istehsalının həcmində, elmi-texniki tərəqqi nailiyyətlərinin istehsala tətbiqinə, ictimai əməyin məhsuldarlığına görə iqtisadi inkişaf ümumittifaq göstəricilərindən geridə qalır və xalq təsərrüfatında köklü struktur dəyişikliklərinin həyata keçirilməsi, təsərrüfatçılıq işində yeni metodların tətbiq edilməsi və s. kimi zəruri vəzifələr qarşıda dururdu.

Bu gün bir çox tarixçi və siyasətçilər haqlı olaraq qeyd edirlər ki, Azərbaycan xalqının XX əsrəki milli qurtuluşu, əslində 1969-cu il iyulun 14-dən – Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəldiyi tarixdən başlanır. İqtisadi çətinliklərlə müşayiət olunan həmin dövr, həm də yeraltı və yerüstü sərvətləri ilə zəngin olan Azərbaycanın sahib olduqlarından yararlana bilməməsi, ittifaq tərkibində olan digər respub-

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

likalardan geridə qalması ilə fərqlənirdi. Ulu öndər Heydər Əliyev o dövrü belə xarakterizə edirdi: “Qətiyyətlə bildirmək olar ki, 60-cı illərdə respublika iqtisadiyyatı bütövlükdə dərin və uzunmüddətli böhran mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Yaranmış ağır vəziyyətdən çıxış yolu tapılmalı, iqtisadiyyatın inkişafı üçün prinsipial cəhətdən yeni konseptual yanaşma yolları işlənilib hazırlanmalı, xalq təsərrüfatında köklü struktur dəyişiklikləri aparılmalı, təsərrüfatçılıq və iqtisadi həvəsləndirmə işində təzə metodlar tətbiq edilməli idi”.

Azərbaycanda peşə təhsilinin həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət baxımından sürətli inkişafı, ictimaiyyət arasında nüfuzunun artması da, məhz ulu öndər Heydər Əliyevin ölkəyə rəhbərlik etdiyi dövrdən başlamışdır. Belə ki, Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə iri fabrik və zavodlar tikilərkən, öncə onlar üçün peşə təhsilli kadrlar hazırlayan peşə məktəbləri tikilib istifadəyə verilirdi.

1969-cu ilədək SSRİ-nin aqrar əyaləti kimi tanınan Azərbaycan həmin tarixdən sonra inkişaf etmiş sənaye ölkəsinə, elmi-texniki tərəqqinin geniş şəkildə tətbiq olunduğu respublikaya, yüksək mədəniyyəti ilə bütün dünyada tanınan diyara çevrilmişdir. Ulu Öndərin Azərbaycanda hakimiyyətdə olduğu 1969-1982-ci illərdə respublikamızda 213 yeni iri sənaye müəssisəsi istismara verilmiş, dünyanın 65 ölkəsinə 350 adda məhsul ixrac olunmuşdur. Həmin illər ərzində Azərbaycanın milli gəlirinin ümumi həcmi 2,5 dəfə artmışdır. 1970-ci ildə mütəxəssislər qeyd edirdilər ki, son 100 ildə 1 milyard ton neft istehsal etmiş, İkinci Dünya Müharibəsi illərində SSRİ-nin neftə olan ehtiyacının 75 faizini ödəmiş Azərbaycanın neftayırma zavodları hələ çar dövründə inşa edildiyinə görə müasir tələblərlə ayaqlaşmırıldı. Ona görə də ulu öndər Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti qarşısında məsələ qaldırmış və Bakıdakı bütün neftayırma müəssisələrinin tamamilə bərpasına, bəzilərinin isə yenidən tikilməsinə nail olmuşdur. Bununla yanaşı, 70-ci illərdə Bakıda, Naxçıvanda, Xankəndidə, Gəncədə, Mingəçevirdə,

Lənkəranda bir-birinin ardınca elektronika, elektrotexnika, radiotexnika, cihazqayırma, dəzgahqayırma zavod və müəssisələri tikilib istifadəyə verilmişdir. 1970-1982-ci illərdə Azərbaycandakı fabrik, zavod və digər sənaye-istehsal müəssisələrinin sayı əvvəlki illərdə tikilən müəssisələrin sayından qat-qat çox idi.

Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyinin birinci dövründə ən diqqətçəkən məqamlardan biri də respublikamızda milli kadrların yetişdirilməsi ilə bağlı atdığı böyük addımlar idı. Ulu Öndər yaxşı bilirdi ki, bir ölkənin inkişafı savadlı və bilikli kadrlar olmadan mümkün deyil. 1969-cu ilədək Azərbaycanda rəhbər vəzifələrin böyük əksəriyyətində qeyri-azərbaycanlılar təmsil olunurdu. Hətta respublika üçün mühüm əhəmiyyət daşıyan strateji strukturlarda belə, səlahiyyət sahiblərinin çoxu başqa millətlərin nümayəndələri idı. Dahi şəxsiyyətin Azərbaycanda savadlılığın artırılması yolunda gördüyü böyük işlərin nəticəsi o idi ki, əgər 1969-cu ildə ölkədə 765 orta məktəbdə ildə 73 min şagird təhsil alırdısa, 1981-ci ildə 335 min şagirdi əhatə edən 2625 məktəb və günüuzadılmış qrup fəaliyyət göstərirdi. Ümummilli Liderin hakimiyətinin birinci dövründə ali məktəblərdə 100-dən artıq ixtisas açılmış, 6 yeni ali məktəb, 12 orta ixtisas məktəbi yaradılmışdır. Həmin dövrdə keçmiş SSRİ-nin 50-dən artıq böyük şəhərinin 170-dən çox ən nüfuzlu ali məktəblərində respublikamızın xalq təsərrüfatı, elm, təhsil və mədəniyyətinin 80-dən artıq sahəsini əhatə edən və ən zəruri ehtiyac duyulan 250 ixtisas üzrə 15 mindən çox azərbaycanlı gənc ali təhsil almışdır. Onların əksəriyyəti bu gün ölkəmizin inkişafı üçün müxtəlif sahələrdə fəaliyyət göstərirlər.

Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi ilk illərdən gənclərin təhsilini diqqətdə saxlayırdı. Ulu Öndər SSRİ-nin ali məktəblərinə göndərilən tələbələrlə, demək olar, hər il görüşür, onların qayğıları ilə maraqlanırırdı. Bu diqqət və qayığının nəticəsi olaraq, ötən əsrin 70-80-ci illərində Sovet İttifaqının nüfuzlu ali məktəblərində 15 mindən çox

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PEŞƏ TƏHSİLİ

azərbaycanlı gəncin təhsil alması, yüksəkixtisaslı mütəxəssis kimi hazırlanması təmin olundu.

Ümumiyyətlə, ötən əsrin 70-80-ci, eləcə də müstəqillik dövrünün ilk illərində Azərbaycanda iqtisadi quruculuğun elə bir sahəsi yoxdur ki, Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olmasın. Tikinti, nəqliyyat, rabitə, kənd təsərrüfatı və digər sahələr, məhz Ulu Öndərin ölkəyə rəhbərlik etdiyi dövrlərdə yüksək inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub.

Bu illərdə xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrində fəhlə kadrlarına yaranan ehtiyacı da peşə təhsili lazımlıca ödəyə bilmirdi. Bu dövrdə texniki-peşə məktəblərində hazırlanan ixtisaslı fəhlə kadrların sayı respublikanın xalq təsərrüfatında işləyənlərin sayca artım miqdarında cəmisi 20% təşkil edirdi. Peşə təhsili müəssisələrində qabaqcıl texnika və texnologiyalarla işləyə bilən mühəndis-pedaqoji işçilər çatışmırıldı, tədris maddi-texniki baza köhnə idi, demək olar ki, əmək bazarının tələblərindən çox geri qalırdı. Məhz həmin dövrdə ulu öndər Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü və göstərişi ilə baza müəssisələrinin qabaqcıl mühəndis-texniki mütəxəssisləri peşə təhsili müəssisələrinə ixtisas fənn müəllimi, istehsalat təlimi ustaları və rəhbər işçi kimi irəli çəkildilər. Müəssisə və təşkilatlarda istifadə olunan yeni texnoloji avadanlıqlar, maşın və mexanizmlərin peşə təhsili müəssisələrinə ödənişsiz verilməsinə başlanıldı. 1970-ci ildə texniki-peşə məktəblərinin sayı 76-ya çatdırılmışdır ki, bu da 1965-ci illə müqayisədə 35 məktəb artıq idi. Təkcə 1971-1972-ci tədris ilində peşə təhsili müəssisələrində 22 yeni tədris emalatxanası yaradılmış, orada 108 metalkəsən və ağac emal edən dəzgah, 150 elektrik qaz-qaynağı, poliqrafiya və tikiş avadanlığı, 180 xarrat və 460 sıxacla birlikdə çilingər dəzgahı quraşdırılmışdır.

Bakı, Sumqayıt, Gəncə kimi böyük şəhərlərlə yanaşı, Ağdam, Ağcabədi, Bərdə, Göyçay, Ağsu, Dəvəçi (indiki Şabran), Qazax, Qax, Lənkəran, Masallı, Mingəçevir, Xaçmaz, Şamxor (indiki Şəmkir), Şəki kimi şəhər və rayon mərkəzlərində yeni peşə təhsili müəssisələri

yaradıldı. 1970-ci ilin sonunda Azərbaycanda fəaliyyət göstərən peşə təhsili müəssisələrində 150 ixtisas üzrə 40,9 min şagird təhsil alırdı. Həmin il texniki-peşə təhsili müəssisələrini 26 min nəfər bitirmişdir ki, bu da 1965-ci ilin buraxılışına nisbətən 3 dəfə çox idi.

Heydər Əliyevin tapşırığı əsasında yerli baza müəssisələrinin köməyi ilə yeni yaradılmış peşə təhsili müəssisələrinin maddi-texniki bazası və mühəndis-pedaqoji kadr potensialı möhkəmləndirilmişdir. Təlim prosesinin təşkili üçün 594 tədris kabineti, 100 laboratoriya, 285 tədris emalatxanası fəaliyyət göstərirdi. Bu dövrdə kənd təsərrüfatı profilli peşə təhsili müəssisələrində 335 traktor, 93 taxılbiçən kombayn, 28 pambıqyığın maşın, 49 yerqazan maşın, 430 müxtəlif kənd təsərrüfatı maşınları işləyirdi. 10 kənd təsərrüfatı profilli peşə məktəbinin təlim təsərrüfatlarında taxıl və pambıq əkilirdi.

1969-cu ilin aprel ayında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası və SSRİ Nazirlər Sovetinin “Texniki-peşə təhsili müəssisələrində ixtisaslı fəhlə kadrların hazırlığının daha da yaxşılaşdırılması tədbirləri haqqında” Qərarında ölkədə təhsil müddəti 3-4 il olan orta texniki-peşə təhsili müəssisələrinin yaradılması məsələsi qarşıya qoyulur. Həmin məktəblərdə 8 illik əsas təhsil bazasını bitirən yeniyetmələrdən proqramlaşdırılmış avtomat idarə olunan xətlərin və qurğuların sazlayıcısı və təmirçiləri, maşinistlər, radio-elektrik mexanikləri, kimya istehsalatı üzrə aparatçılar, kənd təsərrüfatı üzrə mexanizatorlar, poliqrafçılar, qida və yüngül sənaye məhsulları ixtisasları üzrə fəhlə kadrların hazırlanmasına başlanılır.

Peşə təhsili müəssisələrini lazımi metodik materiallarla təmin etmək, onları ölkənin müxtəlif regionlarında fəaliyyət göstərən peşə təhsili müəssisələrinin işi ilə tanış etmək üçün informasiya ötürücüsü funksiyasını yerinə yetirən bir mətbu orqanın – “Gənc fəhlə” məcmuəsinin həyata vəsiqə alması da bu dövrün yaddaqlanan və respublika texniki-peşə təhsili sistemi üçün əhəmiyyətli hadisələrindən biri olmuş-

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

dur. Biz Azərbaycan peşə təhsilinin inkişafında mühüm rol oynayan bu kitabın işıq üzü görməsini, məhz Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlməsi ilə eyni vaxtda düşməsini və bu sahədəki uğurları Ulu Öndərin peşə təhsili sisteminə qayğı və diqqəti kimi qiymətləndiririk. Fəaliyyəti dövründə bir sıra uğurlara imza atan bu məcmə 2000-ci ildən “Sənətkar”, 2017-ci ildən isə “Peşə təhsili və insan kapitalı” elmi-praktiki, metodiki jurnalı kimi fəaliyyətini davam etdirir. Respublika peşə təhsili sisteminin yeganə mətbu orqanı olan jurnal ötən illər ərzində qabaqcıl təcrübələrin öyrənilməsində metodiki dəstək olmuşdur.

2023-cü il mayın 10-da Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri, müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illiyi münasibətilə ölkəmizdə **2023-cü ilin “Heydər Əliyev İli” elan edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 29 sentyabr 2022-ci il Sərəncamında** deyildiyi kimi, “Dövrünün ən nüfuzlu siyassətçiləri ilə bir sıradə duran Heydər Əliyev Azərbaycanın müasir simasının, xalqımızın zəngin dəyərlərinin tanıdılması və ölkəmizin beynəlxalq münasibətlər sistemində layiqli mövqe qazanmasında müstəsna rol oynamışdır. Ulu Öndərin şah əsəri olan güclü Azərbaycan dövləti öz suverenliyini, müstəqilliyini qorumağa qadir olduğunu 44 günlük Vətən müharibəsində şanlı Zəfər qazanmaqla sübuta yetirmişdir.

Dövlətçilik salnaməmizdə silinməz izlər qoymuş, azərbaycanlı olması ilə ömür boyu fəxr etmiş, milli qürur və iftixar mənbəyimiz olan Heydər Əliyev bütün dünyada Azərbaycanın rəmzi kimi qəbul edilir. Xalqımız onun əziz xatirəsini həmişə uca tutur və minnətdarlıqla anır, yenidən hakimiyyətə gəldiyi günü Azərbaycan Respublikasının dövlət bayramı – Milli Qurtuluş Günü kimi qeyd edir.

Müstəqil Azərbaycan Ulu Öndərin indiki və gələcək nəsillərə əmanəti, onun zəngin və çoxşaxəli irsi isə xalqımızın milli sərvətidir. Bu

müqəddəs mirası qoruyub saxlamaq hər bir azərbaycanının şərəfli vəzifəsidir”.

Hazırda Heydər Əliyevin başladığı məqsədyönlü işlər onun layiqli davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Ata vəsiyyətini böyük məsuliyyət və qürurla yerinə yetirən ölkə prezidenti İlham Əliyev ömrü vəfa etmədiyindən Ulu Öndərin reallaşdırıa bilmədiyi taleyüklü məsələləri, planları reallaşdırıldığı kimi, respublikanın peşə təhsilində də onun ideyalarını həyata keçirməkdədir. Artıq Qarabağımız işgaldən azad olunmuş, Şuşamızda və digər doğma rayonlarda bayraqımız dalgalanır. Mənfur düşmənlər tərəfindən həmin yerlərdə dağıdılmış, avadanlıqları talan edilmiş peşə təhsili müəssisələrinin yerində daha müasir peşə təhsili ocaqları yaradılmaqdadır.

Əziz oxucu! Siz bu kitabda ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda peşə təhsilinin inkişafı ilə bağlı şərəfli fəaliyyətinə qısa ekskurs etməklə bir daha əmin olacaqsınız ki, dahi şəxsiyyətin zəngin irsi qiyamətli bir xəzinə kimi daima öyrənilməlidir.

Ümidvarıq ki, zamanından asılı olmayaraq Heydər Əliyev ideyaları daim yaşayacaq, Müstəqil Azərbaycanın inkişafı və tərəqqisinə öz töhfəsini verəcəkdir.

Şahbaz Balakişiyev,

*“Peşə təhsili və insan kapitalı” jurnalının baş redaktoru,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru*

DAHİ ŞƏXSİYYƏTİN HƏYAT YOLU

HEYDƏR ƏLİRZA OĞLU ƏLİYEV *Azərbaycan Respublikasının Ümummilli Lideri*

Heydər Əlirza oğlu Əliyev 1923-cü il mayın 10-da Azərbaycan Respublikasının Naxçıvan şəhərində anadan olub.

1939-cu ildə Naxçıvan Pedaqoji Texnikumunu bitirdikdən sonra Azərbaycan Sənaye İnstитutunun (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti) memarlıq fakültəsinə daxil olub, lakin İkinci Dünya Müharibəsinin başlanması ona təhsilini başa çatdırmağa imkan verməyib.

Heydər Əliyev 1941-1944-cü illərdə əvvəlcə Naxçıvan Muxtar

Respublikası Xalq Daxili İşlər Komissarlığında arxiv şöbəsinin məxfi hissəsinin müdürü, sonra isə Naxçıvan MSSR Xalq Komissarları Sovetində ümumi şöbənin müdürü vəzifələrində işləyib.

1944-cü ilin may ayında dövlət təhlükəsizliyi orqanlarında işə göndərilib.

1949-1950-ci illərdə SSRİ Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin Lenin-qraddaki (indiki Sankt-Peterburq) Rəhbər Kadrların Hazırlığı Məktəbində təhsil aldıqdan sonra, 1950-ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində bölmə rəisi təyin edilib.

1957-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) tarix fakültəsinin qiyabi şöbəsini bitirib.

1958-ci ildə Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin əks-kəşfiyyat şöbəsinin rəisi, 1964-cü ildə DTK-nin sədr müavini təyin edilib.

1966-ci ildə Moskvada DTK-nin F.E.Dzerjinski adına Ali Məktəbinin rəhbər heyətin təkmilləşdirilməsi kurslarını müvəffəqiyyətlə bitirib.

1967-ci ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinin sədri vəzifəsinə təyin edilib və həmin ildə də ona general-mayor rütbəsi verilib.

Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin 1969-cu il iyulun 14-də keçirilmiş plenumunda Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Birinci Katibi seçilib.

Heydər Əliyev 22 il Azərbaycan SSR Ali Sovetinin və SSRİ Ali Sovetinin deputati olub. 1974-1979-cu illərdə isə SSRİ Ali Soveti İttifaq Sovetinin sədr müavini vəzifəsini tutub.

1976-ci ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Siyasi Bürosunun üzvlüyüünə namizəd, 1982-ci ilin dekabrında isə Siyasi Büronun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilib. Bu vəzifədə işləyərkən Heydər Əliyev SSRİ-nin iqtisadi, sosial və mədəni həyatının ən mühüm sahələrinə rəhbərlik edib.

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

Heydər Əliyev 1987-ci ilin oktyabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun və şəxsən baş katib Mixail Qorbaçovun yeritdiyi siyasi xəttə etiraz olaraq tutduğu vəzifələrdən istəfa verib.

Heydər Əliyev 1990-ci il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar, yanvarın 21-də Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb edib. O, Dağlıq Qarabağda yaranmış kəskin münaqişəli vəziyyətlə bağlı SSRİ rəhbərliyinin ikiüzlü siyasetinə etiraz əlaməti olaraq, 1991-ci ilin iyulunda Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının sıralarını tərk edib.

1990-ci il iyulun 20-də Bakıya qayıdan Heydər Əliyev iki gün sonra Naxçıvana yola düşüb, həmin ildə də Azərbaycan SSR xalq deputati və Naxçıvan MSSR xalq deputati seçilib.

1991-ci il sentyabrın 3-də Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilib və müvafiq qanunvericiliyə əsasən, həm də Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olub. Bu vəzifədə o, 1993-cü ilə kimi çalışıb.

Heydər Əliyev 1992-ci il noyabrın 21-də Yeni Azərbaycan Partiyasının Naxçıvan şəhərində keçirilmiş təsis konfransında partiyanın sədri seçilib.

1993-cü ilin may-iyun aylarında ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandığına görə, Azərbaycan xalqı Heydər Əliyevin hakimiyətə gətirilməsi tələbini irəli sürüb və ölkənin o dövrü rəhbərliyi onu Bakıya dəvət etməyə məcbur olub.

Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilib, iyunun 24-dən isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başlayıb.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİƏ TƏHSİLİ

Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilib.

O, 1998-ci il oktyabrın 11-də xalqın yüksək fəallığı şəraitində keçirilən seçkilərdə səslərin 76,1 faizini toplayaraq, yenidən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilib.

2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən prezident seçkilərində namizədliyinin irəli sürülməsinə razılıq vermiş Heydər Əliyev səhhətində yaranmış problemlərlə əlaqədar namizədliyini İlham Əliyevin xeyrinə geri götürüb.

2003-cü il dekabrin 12-də Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının Klivlend Klinikasında vəfat edib və dekabrin 15-də Bakıda, Fəxri xiyabanda dəfn olunub.

Heydər Əliyev beş dəfə keçmiş SSRİ-nin Lenin ordeni ilə, Qırmızı Ulduz ordeni və çoxsaylı medallarla təltif edilib, iki dəfə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adına, həmçinin müxtəlif ölkələrin ali mükafatlarına, nüfuzlu ali məktəblərin fəxri adlarına layiq görülüb.

AZƏRBAYCANDA PEŞƏ TƏHSİLİNİN TARİXİ

Azərbaycanda iqtisadiyyatın inkişafı texniki-peşə təhsilindən çox asılıdır.

Heydər Əliyev

*Heydər Əliyev 74 nömrəli orta texniki-peşə məktəbi. Bakı, 1984
(indiki 12 nömrəli Bakı Peşə Liseyi)*

Azərbaycan təhsil sisteminin mühüm tərkib hissəsi olan peşə təhsili cəmiyyətin inkişaf mərhələlərində tarixi və şərəfli bir yol keçmiş, respublika iqtisadiyyatının bütün sahələrinin ixtisaslı fəhlə kadrlarına olan tələbatının ödənilməsində böyük rol oynamışdır.

1843-cü ildə ilk dəfə Şəkidə Təcrübə İpəkçiliyi Məktəbinin yaradılması ilə təməl daşını qoymuş peşə təhsili sistemi ötən dövrlər ərzində inkişaf edərək müasir təhsil müəssisələrinə çevrilmişdir.

Azərbaycanda peşə təhsili sisteminin inkişafının mərhələlər üzrə verilmiş təsnifatında hər bir mərhələdə peşə təhsili sisteminin həmin dövrünə aid məlumatlar xronoloji ardıcılıqla verilmiş, həmin dövrdə qəbul olunmuş fərmanlar, sərəncamlar və qanunlar öz əksini tapmışdır.

Peşə təhsilinə dair mövcud olan arxiv materiallarına əsaslanaraq Azərbaycanda peşə təhsilinin inkişafını aşağıdakı mərhələlər üzrə təsnif etmək olar.

AZƏRBAYCANDA PEŞƏ TƏHSİLİNİN TARİXİ MƏRHƏLƏLƏRİ

1. *Təsərrüfatın iri inhisarçılıq formasına keçməsi, sənayenin bütün sahələrində istehsalatın miqyasının artması və peşə təhsilinin formallaşması dövrü (1843-1920);*
2. *Postsovet hakimiyyəti zamanı planlı təsərrüfat quruculuğu dövrü (1920-1969);*
3. *Heydər Əliyevin hakimiyyət illərinin I dövründə Azərbaycanda peşə təhsili (1969-1982);*
4. *Azərbaycanda peşə təhsili 1982-1993-cü illərdə;*
5. *Heydər Əliyevin hakimiyyət illərinin II dövründə Azərbaycanda peşə təhsili (1993-2003);*
6. *Azərbaycan peşə təhsilinin bu günü: Peşə təhsilinin İlham Əliyev dövrü.*

**TƏSƏRRÜFATIN İRİ İNHİSARÇILIQ FORMASINA
KEÇMƏSİ, SƏNAYENİN BÜTÜN SAHƏLƏRİNDƏ
İSTEHSALATIN MİQYASININ ARTMASI VƏ PEŞƏ
TƏHSİLİNİN FORMALAŞMASI DÖVRÜ**
(1843-1920)

BU DÖVRDƏ:

- 1843-cü ildə Şəkidə ipəkçilik üzrə ilk təcrübə məktəbi;
- 1879-cu ildə Naxçıvanda xarrat və çilingərlik ixtisasları üzrə kadr hazırlayan 3 illik şəhər peşə məktəbi;
- Naxçıvanda ikisinifli 3 illik rus-tatar qadın peşə məktəbi;
- 1884-cü ildə Gəncədə (Yelizavetpol) metal emalı üzrə sənət məktəbi;
- 1887-ci ildə Bakı şəhər sənət məktəbi; 1893-cü ildə Zaqatala sənət məktəbi;
- 1895-ci ildə Bakı şəhər sənət məktəbinin bazasında təhsil müddəti 4 il olan Bakı orta inşaat-mexaniki peşə məktəbi;
- 1898-1900-cü illərdə **Bakı orta texniki-peşə məktəbi** yaradılmışdır.

XIX əsrin sonuncu rübündə sənayenin ixtisaslı fəhlə kadrlarına ehtiyacını nəzərə alaraq çar hökuməti 1888-ci ildə **“Sənaye peşə məktəblərinin əsas əsasnaməsi haqqında”** Qanun qəbul edir. Bu qanuna görə 3 tip sənaye-peşə məktəbi nəzərdə tutulurdu:

- *Mühəndislərin yaxın köməkçiləri olan texniklər hazırlayan orta texniki məktəb;*
- *Öyrəndikləri bilik və bacarıqlarını fəhlələrə öyrədən ustalar hazırlayan aşağı texniki məktəb;*
- *Sənətkarlığın praktik üsullarla öyrədilməsini və görüləcək işi dərk etməklə yerinə yetirməyi məqsəd kimi qarşıya qoyan kadr hazırlayan sənət məktəbi.*

1893-cü ildə **sənət məktəbləri**; 1895-ci ildən **aşağı sənət məktəbləri** yaranmağa başlayır. 1914-cü ildə Azərbaycanda 2402 şagird təhsil alan **10 sənət məktəbi** fəaliyyət göstərirdi.

1898-1900-cü illərdə **Bakı orta texniki-peşə məktəbi** yaradılır. Bakıda neft bumunun baş verməsi tikintidə və sənayedə ixtisaslı kadrlara ehtiyac yaratdı. Məhz buna görə də 26 iyun 1896-cı ildə “Aleksandrov peşə məktəbi” **“Bakı aşağı mexaniki-kimyəvi, texniki-peşə məktəbi”**nə çevrildi. 1896-cı ildə Bakı şəhər duması dəmir yoluna yaxın ərazidə peşə məktəbi üçün yeni binanın tikintisinə ərazi ayırmaq barədə qərar verir. Binanın layihəsi polşalı memar İosif Qoslavskiyə məxsus idi. Layihənin müzakirəsi zamanı mühəndis texnoloq Fərrux bəy Vəzirov qeyd etmişdir ki, layihə “çox geniş tərtib olunubdur, misal üçün, laboratoriyanın layihəsi o qədər böyükdür ki, hətta beləsi nə Peterburq Universitetində, nə də Texnoloji və Mədən İnstitutlarında yoxdur”. Vəzirov binanın həcmini və tikintinin qiymətini azaltmağı təklif etdi. Müəllif layihəsinə müdafiə edərək israr edirdi ki, smeta “ən cüzi hesablamalarla tərtib olunub və heç bir azaltma imkanı yoxdur”. Layihə dəyişikliksiz təsdiq olundu və 20 avqust 1898-ci ildə binanın təməli qoyuldu.

Tikinti işlərini şəhərin tanınmış şirkəti olan “Qasimov qardaşları” həyata keçirirdilər. Tez bir zamanda təhsil üçün vacib olan vəsaitlər və laboratoriyalar ilə təchiz olunmuş peşə məktəbi tikildi. Bu işlərə, həm də xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyev də dəstək olurdu. Onun xahişi ilə Bakı şəhər duması tikintiyə 50 min rubl, 1901-ci ildə isə o özü məktəbin tam istifadəsi üçün gərək olan tikinti işlərinə 6600 rubl pul ayırmışdı. 1899-cu ildə başlanan tikinti işləri 1900-cü ildə yekunlaşır və binada yalnız 1901-1902-ci tədris ilində dərslər başlayır.

1901-ci ildə isə bu məktəb **“Aşağı mexaniki-tikinti və texniki məktəbi”** statusunu alır. 1896-1905-ci illər arası mexaniki bölmə üzrə 50, tikinti bölməsi üzrə isə 55 nəfər məzun olur.

Məktəbin ikimərtəbəli binası sonradan – 1920-ci ildə onun ali məktəbə uyğunlaşdırılmasını yüngülləşdirən geniş auditoriyalardan, geniş koridor və pilləkənlərdən ibarət idi. 1916-cı ildə məktəbdə 494 tələbə

təhsil alırdı ki, onlardan da 20 nəfəri azərbaycanlı idi. 1918-ci ildə məktəb politexnikum adlandırılmışdır. Politexnikumda neft sənayesi, elektronika və inşaat-memarlıq şöbələri fəaliyyət göstərmiş, tələbələrin sayı 188 nəfər olmuşdur. 16 noyabr 1920-ci ildə Azərbaycan İnqilab Komitəsinin “Bakıda politexnik institutunun yaradılması haqqında” dekreti elan edildi və həmin peşə məktəbi instituta çevrildi. Bu zaman binanın mərtəbələrinin sayı 4-ə çatdırıldı və yanında əlavə köməkçi bina da tikildi. 2015-ci ildən isə bu binada yerləşən təhsil müəssisəsi Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti adlanır.

Bakı texniki-peşə məktəbinin binası
Binanın XX əsrin əvvəllərində çəkilmiş şəkli

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti
Binanın 2016-ci ildə çəkilmiş şəkli

**POSTSOVET HAKİMİYYƏTİ ZAMANI PLANLI
TƏSƏRRÜFAT QURUCULUĞU DÖVRÜ
(1920-1969)**

BU DÖVRDƏ:

5 avqust 1920-ci ildə texniki-peşə təhsilinə rəhbərliyi yaxşılaşdırmaq məqsədilə Azərbaycan İnqilab Komitəsinin dekreti ilə **Azərbaycan Baş Texniki-Peşə Təhsili Komitəsi** yaradıldı.

- 1921-ci ilin dekabr ayında Bakıda Leytenant Şmidt adına zavodun nəzdində “Krasnaya molodyoj” Fabrik-Zavod Şagirdliyi (FZŞ) yaradılır.
- 1922-ci ildə daha 6 (Azneftin nəzdində, əyircilik – toxuculuq fabriki nəzdində, dəmir yolu idarəsinin nəzdində və s.) Fabrik-Zavod Şagirdliyi (FZŞ) məktəbi yaradılır.
- 1924-1925-ci illərdə 6 Fabrik-Zavod Şagirdliyi (FZŞ) məktəbləri açılır.

Beləliklə, 1926-1927-ci tədris ilinin başlanğıcına Azərbaycanın 14 FZŞ məktəbində 2062 şagird təhsil alırdı ki, onlardan da 801 nəfəri azərbaycanlı idi.

20-ci illərin sonu və 30-cu illərin əvvələrində Qırmızı Beynəlmilləl Gənclər (Красное Интернациональное Молодежь (КИМ) adına (*indiki 12 nömrəli Bakı Peşə Liseyi*) və Qrişa Okolenski adına (*indiki 1 nömrəli Bakı Peşə Liseyi*) FZŞ məktəbləri üçün tədris binaları və təlim emalatxanaları tikilmişdir.

Mövcud FZŞ məktəbləri əvəzində aşağıdakı **3 tip peşə təhsili müəssisələri** yaradıldı:

- Metallurqlar, metallistlər, kimyaçılar, mədənçilər, neftçilər, dəniz, çay nəqliyyatı və rabitə fəhlələri və s. hazırlayan **sənət məktəbləri**;
- maşinist köməkçiləri, vagon və paravoz təmiri çilingərləri, yol təmiri briqadırları, ocaqçı və bu kimi mürəkkəb peşələr üzrə kadr

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

hazırlayan **dəmiryolu peşə məktəbləri**;

■ kömür, dağ-mədən, metallurgiya, neft sənayesi və tikinti üçün kütləvi ixtisaslar üzrə fəhlə kadrları hazırlayan **fabrik-zavod təlimi məktəbləri**.

1940-1941-ci tədris ilinin başlanğıcında idarə və müəssisələrin tabeçiliyində fəaliyyət göstərən 16 FZŞ məktəbinin bazasında və əlavə yeni tip peşə təhsili müəssisələri yaratmaq yolu ilə **12 peşə məktəbi**, **2 dəmir yolu** və **18 fabrik-zavod təlimi məktəbi** fəaliyyət göstərirdi ki, bunlarda da 5 mindən artıq şagird təhsil alırdı.

1942-ci ilin ikinci yarısında Azərbaycanda daha **10 FZT** və **6 sənət məktəbi** yaradılır. 1942-ci ildə ölkəmizdə fəaliyyət göstərən 42 peşə təhsili müəssisəsinə 13 min oğlan və qız qəbul olunur, peşə təhsili müəssisələrini bitirmiş 7350 gənc ixtisaslı fəhlə istehsalata işə göndərilir.

1945-ci ildə respublikada 30 peşə təhsili müəssisəsi vardısa, 1948-ci ildə onların sayı 48 oldu.

Sumqayıtin peşə təhsili müəssisələrində 1947-1949-cu illərdə 1400 nəfər, **Mingəçevir peşə məktəbində** isə 1949-1950-ci illərdə 1500 nəfər ixtisaslı fəhlə kadrları hazırlanaraq istehsalata göndərilmişdir.

50-ci illərdə peşə təhsilinə diqqət azaldığından bu sistem zəifləməyə başlayır. 1958-ci ilin dekabr ayında “SSRİ-də məktəbin həyatla əlaqəsinin möhkəmləndirilməsi və xalq təhsili sisteminin inkişaf etdirilməsi haqqında” SSRİ Ali Sovetinin qəbul etdiyi Qanuna əsasən ölkədə aşağıdakı vahid tip peşə təhsili müəssisələri yaradıldı:

- Təhsil müddəti 1 ildən 3 ilə kimi olan **şəhər texniki-peşə məktəbləri**;
- təhsil müddəti 1 ildən 2 ilə kimi olan **kənd texniki-peşə məktəbləri**;
- gündüz texniki-peşə məktəblərinin nəzdində **axşam (növbəli) şöbələri**.

1959-cu ildə Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının və SSRİ Nazirlər Sovetinin qərarı ilə o dövrdəki əmək ehtiyatları sistemi dövlət texniki-peşə təhsili sisteminə çevrilir. Nazirlər Sovetinin tərkibində Baş Əmək Ehtiyatları İdarəsinin əvəzində **Dövlət Texniki-Peşə Təhsili Komitəsi** yaradılır. Texniki-peşə təhsilinin inkişaf etdirilməsi, onun maliyyələşdirilməsi və idarə olunması məsələləri Dövlət Texniki-Peşə Təhsili Komitəsinə tapşırılır.

Dövlət Texniki-Peşə Təhsili Komitəsi 1988-ci ilədək fəaliyyət göstərib. Eyni zamanda Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı ilə 1959-cu ildə Ali və Orta İxtisas Təhsili Komitəsi (1964-cü ildə Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyinə çevrilib) yaradılıb. Respublikanın ali və orta ixtisas məktəbləri bu qurumun tabeliyinə verilib və Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi 1988-ci ilədək fəaliyyət göstərib. Ümumiyyətlə, 1959-cu ildən 1988-ci ilədək Azərbaycanda təhsillə bağlı 2 nazirlik və bir komitə (Xalq Maarifi Nazirliyi, Ali və Orta İxtisas Təhsili Nazirliyi, Dövlət Texniki-Peşə Təhsili Komitəsi) fəaliyyət göstərib.

1988-ci ildə Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin qərarı ilə hər üç nazirlik ləğv edilərək onların bazasında Xalq Təhsili Nazirliyi yaradılıb və nazirliyin strukturu təsdiq olunub. Ulu öndər Heydər Əliyevin 3 sentyabr 1993-cü il tarixli Sərəncamı ilə Xalq Təhsili Nazirliyinin adı dəyişdirilərək Təhsil Nazirliyi adlandırılıb.

**HEYDƏR ƏLİYEVİN HAKİMİYYƏT İLLƏRİNİN
I DÖVRÜNDƏ AZƏRBAYCANDA PEŞƏ TƏHSİLİ
(1969-1982)**

Azərbaycan dünyaya günəş kimi doğacaq...

Heydər Əliyev

Azərbaycan xalqının XX əsrəki milli qurtuluşu, əslində, 1969-cu il iyulun 14-dən başlanır. İqtisadi çətinliklərlə müşayiət olunan həmin dövr, həm də yeraltı və yerüstü sərvətləri ilə zəngin olan Azərbaycanın öz sahib olduqlarından yararlana bilməməsi, ittifaq tərkibində olan digər respublikalardan ən geridə qalması ilə fərqlənirdi.

Ulu öndər Heydər Əliyev o dövrü belə xarakterizə edirdi: “*Qətiyyətlə bildirmək olar ki, 60-cı illərdə respublika iqtisadiyyatı, bütövlükdə, dərin və uzunmüddətli böhran mərhələsinə qədəm qoymuşdu. Yaranmış ağır vəziyyətdən çıxış yolu tapılmalı, iqtisadiyyatın inkişafı üçün prinsipial cəhətdən yeni konseptual yanaşma yolları işlənib hazırlanmalı, xalq təsərrüfatında köklü struktur dəyişiklikləri aparılmalı, təsərrüfatçılıq və iqtisadi həvəsləndirmə işində təzə metodlar tətbiq edilməli idi*”.

Bu illərdə xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrində fəhlə kadrlarına yaranan ehtiyacı da peşə təhsili lazımlıca ödəyə bilmirdi.

*Heydər Əliyev 74 nömrəli orta texniki-peşə məktəbi. Bakı, 1984
(indiki 12 nömrəli Bakı Peşə Liseyi)*

BELƏ Kİ:

- peşə məktəblərində hazırlanan ixtisaslı fəhlələrin sayı respublikanın xalq təsərrüfatında işləyənlərin sayca artım miqdarında cəmisi 20% təşkil edirdi;
- peşə təhsili müəssisələrində qabaqcıl texnika və texnologiyalarla işəyə bilən mühəndis-pedaqoji işçilər çatışmırıdı;
- tədris-maddi baza köhnə idi, əmək bazarının tələblərindən çox geri qalındı.

ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEVİN ŞƏXSİ TƏŞƏBBÜSÜ VƏ GÖSTƏRİŞİ İLƏ:

- baza müəssisələrinin qabaqcıl mühəndis-texniki mütəxəssisləri peşə təhsili müəssisələrinə ixtisas fənn müəllimi, istehsalat təlimi ustaları və rəhbər işçi kimi irəli çəkilir;
- müəssisə və təşkilatlarda istifadə olunan yeni texnoloji avadanlıqlar, maşın və mexanizmlər peşə təhsili müəssisələrinə ödənişsiz verilir.

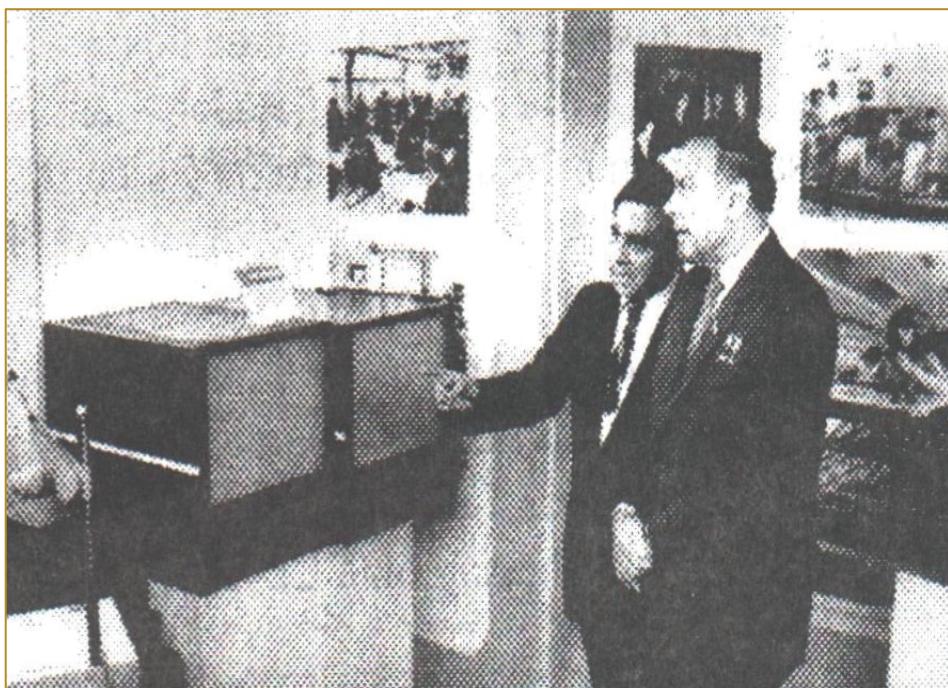
Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətdə olduğu 1969-1982-ci illərdə:

- respublikamızda 213 yeni iri sənaye müəssisəsi istismara verilmiş;
- dünyanın 65 ölkəsinə 350 adda məhsul ixrac olunmuş;
- həmin illər ərzində Azərbaycanın milli gəlirinin ümumi həcmi 2,5 dəfə artmışdır.
- **1969-cu ilin aprel ayında** Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası və SSRİ Nazirlər Sovetinin “**Texniki-peşə təhsili sistemi müəssisələrində ixtisaslı fəhlə kadrları hazırlığının daha da yaxşılaşdırılması tədbirləri haqqında**” Qərarında ölkədə təhsil müddəti 3-4 il olan orta texniki-peşə təhsili müəssisələrinin yaradılması məsələsi qoyulur.
- 1970-ci ildə **texniki-peşə məktəblərinin sayı 76-ya çatdırılmışdır** ki, bu da 1965-ci ilə nisbətən 35 məktəb artıq idi.
- Bakı, Gəncə, Sumqayıt kimi böyük şəhərlərlə yanaşı, Naxçıvan, Ağdam, Ağcabədi, Ağsu, Bərdə, Göyçay, Dəvəçi (indiki Şabran), Qazax, Qax, Lənkəran, Masallı, Mingəçevir, Xaçmaz, Şamxor (indiki Şəmkir), Şəki kimi şəhər və rayon mərkəzlərində yeni peşə təhsili müəssisələri yaradıldı. 70-ci illərdə Bakıda, Naxçıvanda, Xankəndidə, Gəncədə, Mingəçevirdə, Lənkəranda bir-birinin ardınca elektronika, elektrotexnika, radiotexnika, cihaz-qayırma, dəzgahqayırma zavod və müəssisələri tikilib istifadəyə verilmişdir.

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİƏ TƏHSİLİ

*Sov.İKP MK Siyasi Bürosunun üzvi, SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin I müavini
Heydər Əliyev Bakı şəhərindəki 74 nömrəli orta texniki-peşə məktəbində
Sentyabr, 1984-cü il*

Heydər Əliyev Respublika Peşayönümü Mərkəzində

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

Respublikada iri həcmli müəssisələrin tikilməsinə başlanmadan əvvəl həmin müəssisələrdə işləyəcək kadrların hazırlanması üçün **peşə təhsili müəssisələri kompleksləri** tikilib istifadəyə verilirdi. Bunlara nümunə olaraq, Bakıda “Ulduz”, “Azon”, “Kondisioner”, Gəncədə “Billur” zavodlarını və s. göstərmək olar. **Bakı Məişət Kondisionerləri zavodunun tikilməsi** (1975) ilə eyni vaxtda daha sürətli templə bu zavod üçün ixtisaslı fəhlə kadrları hazırlayan **79 nömrəli orta texniki-peşə məktəbi** (indiki 13 nömrəli Bakı Peşə Liseyi) tikilib istifadəyə verilir. Bu kompleks respublikada ən yaxşı peşə məktəblərindən sayılırdı. Burada o dövr üçün ən yeni sayılan təlim avadanlıqları ilə təchiz edilmiş 24 fənn kabineti, tornaçı, frezerçi, elektrik-quraşdırma, elektrik-qaz qaynaqcısı, çilingər və çilingər-quraşdırma sexləri yaradılmışdır. Tədris emalatxanalarında, eyni zamanda 10 tədris qrupu (300 nəfər şagird) istehsalat təlimi keçə bilirdi. Geniş idman və akt zalları, 240 yerlik yeməkxana, yay idman meydançası, kitabxana şagirdlərin ixtiyarına verilmişdir. Sonralar həmin tədris müəssisəsinin bina kompleksi başqa müəssisəyə verilmişdir.

1975-ci ildə Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı profilli peşə məktəbləri şəbəkəsinin genişləndirilməsi və orada işin yaxşılaşdırılması barədə geniş qərar qəbul edilir. Bu illərdə **kənd təsərrüfatı profilli peşə təhsili müəssisələrinin sayı 18-dən 45-ə** çatdırılır. Respublika kənd təsərrüfatının inkişafında kənd texniki-peşə məktəblərinin hazırladıqları mexanizator kadrları o dövrdə xüsusi rol oynamışdır. Bunu araşdırılmış arxiv sənədləri təsdiq edir.

1970-1975-ci illərin Azərbaycan kənd peşə məktəblərinin göstəriciləri aşağıdakı kimi idi:

Göstəricilər	1970	1975
Kənd texniki-peşə məktəbləri	18	45
Kənd orta texniki-peşə məktəbləri	2	14
Kənd texniki-peşə məktəblərində təhsil alan şagirdlərin sayı	6031	16500
Kənd orta texniki-peşə məktəblərində təhsil alan şagirdlərin sayı	647	7031
Kənd texniki-peşə məktəblərini bitirənlərin sayı	5736	13370
Kənd orta texniki-peşə məktəblərini bitirənlərin sayı	-	619

Qeyd: Mətndəki bütün məlumatlar Dövlət Texniki-Peşə Təhsili Komitəsinin arxivindən götürülmüşdür.

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PEŞƏ TƏHSİLİ

1970-1979-cu İLLƏRDƏ AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA PEŞƏ TƏHSİLİ MÜƏSSİSƏLƏRİNİN FƏALİYYƏT GÖSTƏRİCİLƏRİ

Peşə təhsili müəssisələrinin istehsalat göstəriciləri (min rub.):

Göstəricilər	1970	1979
İstehsalat təlimi zamanı şagirdlər tərəfindən hazırlanmış məhsullar	959,7	1300,0
Şagirdlər tərəfindən baza müəssisələrində istehsalat təcrübəsi zamanı qazanılıb	1896,1	3830,0
Kənd təsərrüfatı profilli peşə məktəblərinin təlim təsərrüfatından əldə edilmiş gəlir	133,0	459,5
Peşə təhsili müəssisələrinin tədris emalatxanalarında dəzgahlar (metalkəsən, ağaç emaledən, xalça toxunan – xana) hazırlanmışdır (ədədlə)	301	510

Peşə təhsili müəssisələrinin tədris-maddi bazasının inkişaf göstəriciləri:

Göstəricilər	1970	1979
Tədris emalatxanaları	285	583
Tədris kabinetləri və laboratoriyaları	694	1845
Kənd peşə məktəblərinin təlim təsərrüfatları	10	29
Kənd peşə məktəblərində kənd təsərrüfatı texnikaları	997	2311
Traktorlar	351	688
Müxtəlif kənd təsərrüfatı maşınları	646	1623

Qeyd: Mətnədəki bütün məlumatlar Dövlət Texniki-Peşə Təhsili Komitəsinin arxivindən götürülmüşdür.

**Peşə təhsili müəssisələrində
rəhbər və mühəndis-pedaqoji kadrların sayı:**

Vəzifələr	1970	1979
Direktorlar	84	158
Tədris-istehsalat işləri üzrə direktor müavini	84	151
Təlim-tərbiyə işləri üzrə direktor müavini	77	130
Orta texniki-peşə məktəbində ümumi təhsil fənləri üzrə tədris hissə müdürü	21	90
Baş usta	77	157
İstehsalat təlimi ustaları	2001	3068
Tərbiyəçilər	170	213
Fiziki tərbiyə rəhbərləri və müəllimləri	82	203
Müəllimlər	872	2449
İctimai fənn müəllimləri	139	371

**1921–1990-cı illərdə Azərbaycanda
peşə təhsili müəssisələrinin və orada təhsil alan şagirdlərin sayı:**

İllər	Peşə təhsili müəssisələrinin sayı	Təhsil alan şagirdlərin sayı (min nəf.)
1921	1	0,08
1940	32	10,0
1950	37	9,0
1960	35	7,4
1965	44	14,6
1970	76	40,9
1975	125	63,3
1979	148	81,6
1986	185	115,0
1990	177	88,0

Qeyd: Mətnədəki bütün məlumatlar Dövlət Texniki-Peşə Təhsili Komitəsinin arxivindən götürülmüşdür.

**1969-1982-Cİ İLLƏRDƏ AZƏRBAYCANDA TEXNİKİ-PESİ
TƏHSİLİNİN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ İLƏ BAĞLI
QƏRARLAR VƏ QANUNLAR**

BU DÖVRDƏ:

- Aprel 1969-cu il – “*Texniki-peşə təhsili sistemində ixtisaslı fəhlə kadrları hazırlanmasının yaxşılaşdırılması tədbirləri haqqında*”;
- Oktyabr 1971-ci il – “*Azərbaycan SSR-də gənclərin texniki-peşə təhsilinin gələcəkdə inkişafı haqqında*”;
- Sentyabr 1972-ci il – “*Texniki-peşə təhsili sisteminin gələcəkdə təkmilləşdirilməsi haqqında*”;
- 8 yanvar 1973-cü il – “*Texniki-peşə təhsili sistemində Politexnik Muzeyinin yaradılması haqqında*” Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin Qərarı;
- 1974-cü il – “*Xalq maarifi haqqında*” Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Qanunu;
- May 1975-ci il – “*Kənd orta texniki-peşə məktəbləri şəbəkəsinin genişləndirilməsi haqqında*”;
- 23 may 1975-ci il – “*Texniki-peşə təhsili üzrə Bakı idarəsinin yaradılması haqqında*” Qərar;
- Oktyabr 1977-ci il – “*Azərbaycan SSR-də texniki-peşə təhsili sistemi şagirdlərinin təlim-tərbiyə prosesinin təkmilləşdirilməsi haqqında*”;
- “*1976-1980-ci illərdə Texniki-peşə təhsili sisteminin iqtisadi və sosial inkişafı planı*”;
- Fevral 1979-cu il – “*Azərbaycan SSR-də kənd təsərrüfatı istehsalını daha da ixtisaslaşdırmaq, üzümçülüyü və şərabçılığı inkişaf etdirmək tədbirləri haqqında*” və s.

AZƏRBAYCAN PEŞƏ TƏHSİLİ

1982-1993-cü İLLƏRDƏ

1982-ci ilin dekabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Siyasi Büronun üzvü seçilən Heydər Əliyev SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsinə təyin edilib. Bu vəzifədə işləyərkən Heydər Əliyev SSRİ-nin iqtisadi, sosial və mədəni həyatının ən mühüm sahələrinə rəhbərlik edib.

Heydər Əliyev 1987-ci ilin oktyabrında Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun və şəxsən baş katib Mixail Qorbaçovun yeritdiyi siyasi xəttə etiraz olaraq tutduğu vəzifələrdən istefə verib.

Heydər Əliyev 1990-ci il yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə sovet qoşunlarının Bakıda törətdiyi qanlı faciə ilə əlaqədar, yanvarın 21-də Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyində bəyanatla çıxış edərək, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş cinayətin təşkilatçıları və icraçılarının cəzalandırılmasını tələb edib. O, Dağlıq Qarabağda yaranmış kəskin münaqişəli vəziyyətlə bağlı SSRİ rəhbərliyinin ikiüzlü siyasetinə etiraz əlaməti olaraq, 1991-ci ilin iyulunda Sovet İttifaqı Kommunist Partiyasının sıralarını tərk edib.

1990-ci il iyulun 20-də Bakıya qayıdan Heydər Əliyev iki gün sonra Naxçıvana yola düşüb, həmin ildə də Azərbaycan SSR xalq deputatı və Naxçıvan MSSR xalq deputatı seçilib.

1991-ci il sentyabrın 3-də Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilib və müvafiq qanunvericiliyə əsasən, həm də Azərbaycan Respublikası Ali Soveti sədrinin müavini olub. Bu vəzifədə o, 1993-cü ilə kimi çalışıb.

Heydər Əliyev 1992-ci il noyabrın 21-də Yeni Azərbaycan Partiyasının Naxçıvan şəhərində keçirilmiş təsis konfransında partianın sədri seçilib.

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PEŞƏ TƏHSİLİ

1993-cü ilin may-iyun aylarında ölkədə vətəndaş müharibəsi və müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsi yarandığına görə, Azərbaycan xalqı Heydər Əliyevin hakimiyyətə gətirilməsi tələbini irəli sürüb və ölkənin o dövrkü rəhbərliyi onu Bakıya dəvət etməyə məcbur olub.

Heydər Əliyev 1993-cü il iyunun 15-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçilib, iyunun 24-dən isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başlayıb.

1993-cü il oktyabrın 3-də ümumxalq səsverməsi nəticəsində Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilib.

PEŞƏ TƏHSİLİ TƏNƏZZÜL DÖVRÜNDƏ

18 oktyabr 1991-ci ildə rəsmi olaraq Azərbaycan Respublikası müstəqillik qazandı. Köhnə sistemin dağılması və yeni sistemin ya-ranması bütün sosialist sistemindən qopmuş respublikalar kimi bizim ölkəmizdə də digər sahələrlə yanaşı, təhsil sahəsi, o cümlədən onun mühüm tərkib hissələrindən biri olan peşə təhsili sahəsi də ciddi problemlərlə üzləşdi. Respublikada yaranmış iqtisadi və siyasi-qeyri sabitlik peşə təhsilindən də yan keçmədi. Bu hərc-mərclik nəticəsində bir sıra peşə məktəbləri bağlandı, bir çoxunun maddi-texniki bazası dağıdıldı, təcrübəli mühəndis-pedaqoji işçilər təhsil müəssisələrindən uzaqlaşdırıldı. Fabrik-zavodların, kənd təsərrüfatı müəssisələrinin fəaliyyəti dayandırıldığından onlar üçün ixtisaslı kadrlar hazırlayan peşə mək-təblərinə ciddi ziyan dəydi.

Nəzərə almaq lazımdır ki, ötən əsrin 80-ci illərinin sonu 90-ci illərinin əvvəllərindən başlayaraq Ermənistən təcavüzkar siyaseti nəticəsində soydaşlarımızın deportasiyası və Qarabağın dağlıq hissəsinin işgal edilməsi ilə bir milyondan çox azərbaycanının qaçqın və məcburi köçküն düşməsi Azərbaycan təhsili üçün əlavə çətinliklər yaratmışdır.

1991-1992-ci illərdə respublikada yaranmış iqtisadi və siyasi qarma-qarışılıq bir sıra peşə təhsili müəssisələrinin bağlanması,

maddi-texniki bazanın dağıdılmasına səbəb oldu.

1986-cı ildə respublikanın **185 texniki-peşə məktəbində** 115 min şagird təhsil alırdısa, 1990-cı ildə **peşə məktəblərinin sayı 176-ya**, orada təhsil alan şagirdlərin sayı isə 86,2 minədək azalmışdır.

BUNA SƏBƏB:

- Heydər Əliyevin hakimiyyətdən uzaqlaşdırılması;
- Keçmiş Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqının zəifləməsi;
- Ermənistanın Azərbaycana ərazi iddiaları ilə başlanan Qarabağ müharibəsinin başlanması idi.

Respublikanın çox ağır vəziyyətində rəhbərliyə qayıdan Heydər Əliyev bir çox problemləri həll etməklə yanaşı, təhsil sahəsində zamanın tələblərinə uyğun islahatlar həyata keçirməyə başladı. 1991-1993-cü illərdə təhsil müəssisələrinin pozulmuş fəaliyyəti normal vəziyyətə gətirildi, planlı islahatların əsası qoyuldu. Təhsil sisteminin maddi-texniki bazası yaxşılaşdırıldı, 200 yeni məktəb binası tikilərək istifadəyə verildi, məcburi köçkünlərin müvəqqəti məskunlaşdığı rayon və şəhərlərdə 700-dən çox ümumtəhsil məktəbi təşkil edildi. İstedadlı uşaqların qabiliyyətini inkişaf etdirmək məqsədilə 30-a yaxın lisey və gimnaziya təşkil edilərək buraya 12 minə yaxın şagird cəlb olundu.

PEŞƏ TƏHSİLİ ERMƏNİSTANIN İŞGALINDAN ƏN ÇOX ZƏRƏR GÖRƏN SAHƏLƏRDƏN BİRİ KİMİ

1988-ci ildən başlayaraq Ermənistən silahlı qüvvələri tərəfindən işgal olunmuş **Laçın, Kəlbəcər, Füzuli, Şuşa, Ağdam, Qubadlı, Zəngilan və Cəbrayıl** rayonlarında fəaliyyət göstermiş **12 peşə məktəbinin** əmlakı erməni qəsbkarları tərəfindən talan edilmişdir. Ümumiyyətlə, işgal olunmuş ərazilərdə **dəyəri 243 milyon 460 min rubl (1993-cü il pul vahidi)** olan texniki-peşə məktəblərinin bina və əsas vəsaitləri talan edilmişdir.

İşgaldən sonra həmin təhsil müəssisələrinin 6-sı: **Qubadlı Peşə Məktəbi, Zəngilan Peşə Məktəbi, Şuşa Peşə Məktəbi, 1, 3 və 5 nömrəli Ağdam Peşə Məktəbləri** tamamilə fəaliyyətini dayandırıb, 6-sı isə: **Kəlbəcər Peşə Məktəbi, Laçın Peşə Məktəbi, Cəbrayıl Peşə Məktəbi, Ağdam Peşə Məktəblərindən biri**, eləcə də **1 və 2 nömrəli Füzuli Peşə Məktəbləri** isə köçkün məktəbləri formasında rayonlarda fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan torpaqları işgal edildikdən sonra peşə təhsili müəssisələrinə aid infrastrukturun təxminən 50 faizi qəçqin və məcburi köçkünlərin yerləşdirilməsi üçün istifadə olunurdu.

Kəlbəcər Peşə Məktəbi (Goranboy)

Nö	Peşə məktəblərinin adı	İşçilərin ümumi sayı	Mühəndis-pedaqoji işçilər	Şagird kontingenti
1	127 №-li Laçın Peşə Məktəbi	67	42	251
2	189 №-li Kəlbəcər Peşə Məktəbi	85	69	718
3	162 №-li Füzuli Peşə Məktəbi	59	32	248
4	116 №-li Füzuli Peşə Məktəbi	136	97	749
5	72 №-li Şuşa Peşə Məktəbi	29	20	225
6	24 №-li Ağdam Peşə Məktəbi	10		
7	50 №-li Ağdam Peşə Məktəbi	126	90	467
8	70 №-li Ağdam Peşə Məktəbi	30	20	180
9	136 №-li Ağdam Peşə Məktəbi	133	52	164
10	126 №-li Qubadlı Peşə Məktəbi	98	38	228
11	144 №-li Zəngilan Peşə Məktəbi	75	32	215
12	131 №-li Cəbrayıl Peşə Məktəbi	86	49	300
	Cəmi:	934	541	3745

FƏALİYYƏTİNİ DAYANDIRAN
PEŞƏ MƏKTƏBLƏRİ

- QUBADLI PEŞƏ MƏKTƏBİ
- ZƏNGİLAN PEŞƏ MƏKTƏBİ
- ŞUŞA PEŞƏ MƏKTƏBİ
- 1 NÖMRƏLİ AĞDAM PEŞƏ MƏKTƏBİ
- 3 NÖMRƏLİ AĞDAM PEŞƏ MƏKTƏBİ
- 5 NÖMRƏLİ AĞDAM PEŞƏ MƏKTƏBİ

FƏALİYYƏTİNİ KÖCKÜN
MƏKTƏBLƏRİ FORRMASINDA
DAVAM ETDİRƏN PEŞƏ
MƏKTƏBLƏRİ

- KƏLBƏCƏR PEŞƏ MƏKTƏBİ
- LAÇIN PEŞƏ MƏKTƏBİ
- CƏBRAYİL PEŞƏ MƏKTƏBİ
- AĞDAM PEŞƏ MƏKTƏBİ
- 1 NÖMRƏLİ FÜZULİ PEŞƏ MƏKTƏBİ
- 2 NÖMRƏLİ FÜZULİ PEŞƏ MƏKTƏBİ

**HEYDƏR ƏLİYEVİN HAKİMİYYƏT İLLƏRİNİN
II DÖVRÜNDƏ AZƏRBAYCANDA PEŞƏ TƏHSİLİ
(1993-2003)**

*Həyatımın sonuna qədər xalqımı sədaqətlə
xidmət edəcək və bütün fəaliyyətimi Azərbaycan
Respublikasının gələcək inkişafına sərf edəcəyəm.
Heydər Əliyev*

1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycan Respublikası rəhbərliyinə yenidən qayıdan Heydər Əliyevin diqqəti və qayğısı nəticəsində ölkədə sabitlik təmin edildi, bütün sahələrdə olduğu kimi peşə təhsilinin inkişafı üçün də münbit şərait yarandı.

Hakimiyyətinin ilk illərindən başlayaraq Heydər Əliyevin əsas məqsədi işğal altında olan **torpaqlarımızın geri qaytarılması**, eləcə də **iqtisadiyyatımızın gücləndirilməsi** idi.

Dövrünün ən nüfuzlu siyasətçiləri ilə bir sıradə duran Heydər Əliyev Azərbaycanın müasir simasının, xalqımızın zəngin dəyərlərinin

tanıdılması və ölkəmizin beynəlxalq münasibətlər sistemində layiqli mövqe qazanmasında müstəsna rol oynamışdır. Bu dövrə respublikaya rəhbərlik edən ulu öndər Heydər Əliyevin bütün sahələrdə olduğu kimi təhsil sahəsinə, xüsusilə onun mühüm tərkib hissəsi olan peşə təhsilinə xüsusi qayğısı və diqqəti olmuşdur. Bu illərdə Heydər Əliyevin təşəbbüsü və göstərişi əsasında texniki-peşə təhsilinin inkişafı və təkmilləşdirilməsi strategiyası hazırlanıb həyata keçirilmişdir.

“Peşə təhsilinin təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 23 avqust 1996-cı il tarixli, 116 nömrəli Qərarı ilə

- bazar iqtisadiyyatına keçidlə bağlı peşə təhsilinin **əsas inkişaf istiqamətləri** müəyyən edilmiş;
- peşə təhsili müəssisələrinə **peşə məktəbi** və **peşə liseyi** statusu verilmiş;
- maddi-texniki bazası zəif olan, kadr hazırlığı sahəsində mövcud tələbləri ödəməyən, eyni regionda **eyni peşələr üzrə kadr hazırlayan 41 peşə təhsili müəssisəsi ləğv edilmiş** və ya **uyğunları ilə birləşdirilmişdir**.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin 15 iyun 1999-cu il tarixli, 168 sayılı Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “**Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsində İslahat Proqramı**”nda:

- təhsilin digər pillələri kimi **peşə təhsili pilləsinin də inkişaf istiqamətləri**;
- peşə məktəbi və peşə liseylərində iqtisadi sahələr üzrə kadr hazırlanması üçün **peşələrin siyahısı** (siyahıya 230 peşə və ixtisas daxil edilmişdir) təsdiq olundu.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 17 iyun 2002-ci il tarixli, 96 nömrəli Qərarı ilə “**Peşə təhsili sahəsində ixtisas və ixtisaslaşma Klassifikasiatoru**” təsdiq edilmişdir.

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

İlham Əliyev yüksək intellektli, praqmatik düşüncəli, müasir dünya iqtisadiyyatını və siyasetini gözəl bilən enerjili və təşəbbüskar şəxsiyyətdir. İnanıram ki, mənim axıra çatdırı bilmədiyim tale-yüklü məsələləri, planları İlham Əliyev xalqın köməyi ilə sona çatdırı biləcək. Mən onun gələcəyinə inanıram və böyük ümidi ləbəsləyirəm.

Həydər Əliyev

Mən Heydər Əliyevdən öyrənmişəm və bundan sonra da öyrənəcəyəm. Bütün qərarları qəbul etməzdən əvvəl fikirləşirəm ki, Heydər Əliyev bu vəziyyətdə hansı addım atardı.

...Atamın başladığı bütün işlərin uğurla davam etməsindən qürur hissi keçirirəm. Bu, böyük məsuliyyətdir.

İlham Əliyev

Heydər Əliyev 30 ildən artıq Azərbaycanın məsuliyyətini öz çıyılınlərində daşıyan, onu bir dövlət və millət kimi tarixin sınaqlarından çıxaran Vətəndaş, Şəxsiyyət, Liderdir.

Mehriban Əliyeva

AZƏRBAYCAN PEŞƏ TƏHSİLİNİN BU GÜNÜ: PEŞƏ TƏHSİLİNİN İLHAM ƏLİYEV DÖVRÜ

Biz maddi dəyərlərimizi, iqtisadi potensialımızı insan kapitalına çevirməliyik. Çünkü insanın savadı, biliyi onun gələcək həyatını müəyyən edir, ölkənin hərtərəfli inkişafına xidmət edir.

İlham Əliyev

Bu gün qüdrətli dövlət xadimi Heydər Əliyevin zəngin irsi, onun şərəfli həyat və fəaliyyəti gənc nəslin milli-mənəvi və ümuməşəri dəyərlər ruhunda tərbiyə olunmasında ən qiymətli mənbədir. Bu xətt Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

BU DÖVRDƏ:

XXI əsrin çağırışlarına və yeni trendlərinə müvafiq olaraq ölkəmizdə təhsil sahəsində islahatlar çərçivəsində **peşə təhsili sisteminin müasirləşdirilməsi istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir**:

- Azərbaycanda **peşə təhsilinin inkişaf etdirilməsi prioritet istiqamətə** çevrilir;
- bu sahədə **peşəkar tədris prosesi** qurulur;
- əmək bazarının, o cümlədən işəgötürənlərin tələbatlarına uyğun ixtisaslar üzrə kadr hazırlığı **təmin olunur**;
- peşə təhsili müəssisələrinin **maddi-texniki bazası** yaxşılaşdırılır;
- peşə təhsili müəssisələrinin **normativ-hüquqi təminatı** artırılır və s.

Ölkə iqtisadiyyatının inkişafı, yeni iş yerlərinin açılması peşə təhsili sahəsində hazırlanan kadrlara ehtiyacı artırır. Bu istiqamətdə özəl sektorla təhsil sahəsi arasında mövcud mexanizmlərin tətbiqinin gücləndirilməsi əsas vəzifələrdən birinə çevrilir. Bu sahədə həyata keçirilən

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PEŞƏ TƏHSİLİ

tədbirlər gənclərin müvafiq peşələrə yiyələnərək məşğulluğunun təmin olunmasına, eləcə də müəssisə və təşkilatların ixtisaslı kadrlarla tə-minatına müsbət təsir göstərir.

Ölkəmizdə peşə təhsilinin inkişaf etdirilməsi prioritet istiqamət kimi müəyyən olunub. Bu sahədə peşəkar tədris prosesinin qurulması, əmək bazarının, o cümlədən işəgötürənlərin tələbatlarına uyğun ixtisaslar üzrə kadr hazırlığının təmin olunması qarşıda duran əsas vəzifələrdən biridir. Bakı şəhəri ilə yanaşı, bölgələrdə də müasir tipli yeni peşə təhsili müəssisələri qurulması da bu sahənin inkişafına təkan verən böyük töhfədir. Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi, Turizm və Sosial Xidmətlər üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi (5 nömrəli Bakı Peşə Liseyinin binası), Dəniz Nəqliyyatı, Gəmiqayırma və Liman işləri üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi (14 nömrəli Bakı Peşə Məktəbinin binası), Mədəniyyət və Sənətkarlıq üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi (5 nömrəli Bakı Peşə Məktəbinin binası), Qəbələ Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi, İsmayıllı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi, Sənaye və Texnologiyalar üzrə Gəncə Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi, Ticarət və Xidmət üzrə Gəncə Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi, Mingəçevir Peşə Məktəbi, Bərdə Peşə Liseyi, Cəlilabad Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi və digər peşə təhsili müəssisələrinin yenidən qurulması, müasir tələblərə cavab verən maddi-texniki baza ilə təmin olunması təhsilalanların mü-kəmməl peşə biliklərinə yiyələnməsi üçün zəmin yaradıb.

***Turizm və Sosial Xidmətlər üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi
(5 nömrəli Bakı Peşə Liseyinin binası)***

Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi

Qəbələ Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzi

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİƏ TƏHSİLİ

Hər bir dövlətin tərəqqisi və gələcəyi onun təhsil səviyyəsi ilə bir-başa bağlıdır. Bu sahəyə qoyulan investisiya gələcəyə yatırılan sərma-yə deməkdir.

Heydər Əliyev Fondu tariximizə müstəqil dövlət qurucusu kimi daxil olmuş Heydər Əliyevin xatirəsinə xalqımızın ehtiramını ifadə etmək arzusundan, onun zəngin mənəvi irlərini əks etdirmək, azərbaycançılıq fəlsəfəsinin ölkəmiz üçün əhəmiyyətini vurğulamaq, milli dövlətçilik ideyalarını yeni nəsillərə aşılamaq zərurətindən irəli gələrək yaradılmışdır.

2004-cü ildən fəaliyyətə başlamış Heydər Əliyev Fondu təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, idman, elm və texnologiya, ekologiya, sosial və digər sahələrdə müxtəlif layihələr həyata keçirərək yeni cəmiyyət quruculuğunda fəal iştirak edir, ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına öz töhfəsini verir.

Son illər Azərbaycanla YUNESKO arasında bir neçə istiqamətdə əməkdaşlıq münasibətləri qurulmuşdur. Bu əlaqələr əsasən “Təhsil hamı üçün” programını, “Assosiativ məktəblər”, texniki-peşə sahəsində əməkdaşlıq, inklüziv təhsil layihəsi, ali məktəblərdə YUNESKO kafedrallarının yaradılması və digər sahələri əhatə edir. Təhsilin məzmunca yeniləşdirilməsi, məktəblərdə informasiya texnologiyalarının geniş tətbiqi və digər bu kimi planlar da ikitərəfli əməkdaşlıqla daxil olan əsas məsələlərdəndir.

**MƏDƏNİYYƏT VƏ SƏNƏTKARLIQ ÜZRƏ
BAKİ DÖVLƏT PEŞƏ TƏHSİL MƏRKƏZİ**
(5 NÖMRƏLİ BAKI PEŞƏ MƏKTƏBİ)

Təhsil müəssisələrinin işinin, tədris proqramlarının müasir çağırışlara uyğunlaşdırılması, yeni əmək bazarına uyğun kadr potentialının formalasdırılması dövlətimizin prioritetləri sırasındadır. Müasir məktəblərin tikilərək istifadəyə verilməsi, təhsil müəssisələrində bərpa və yenidənqurma işlərinin ardıcıl xarakter alması da bu prosesin tərkib hissəsidir. Bu strategiyaya Heydər Əliyev Fondu da 2005-ci ildən icra olunan “Yeniləşən Azərbaycana – yeni məktəb” proqramı ilə davamlı şəkildə dəstək verir.

Heydər Əliyev Fonduun təşəbbüsü və dəstəyi ilə yenidən inşa edilmiş 5 nömrəli Bakı Peşə Məktəbinin (indiki Mədəniyyət və Sənətkarlıq üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin) 14 sentyabr 2012-ci il açılış mərasimində Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fonduun Prezidenti Mehriban xanım Əliyeva iştirak etmiş və “burada tədrisin yüksək səviyyədə aparılmasının vacibliyini” qeyd etmişdir.

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

MDB məkanında bənzəri olmayan bu peşə məktəbi 1,2 hektarlıq ərazidə yerləşir. 1969-cu ildən fəaliyyət göstərən məktəb yenidənqurmaya qədər tornaçı, bərbər, maliyyə-uçot ixtisasları üzrə təhsil vermişdir. Yenidənqurmadan sonra məktəb xarici görünüşü və maddi-texniki bazası ilə bərabər profilini də dəyişib, kino, teatr, həmçinin mədəniyyət və incəsənətin digər müvafiq işçi bazasını peşəkar texniklərlə təmin etməyi qarşısına məqsəd qoyub. Hazırda Mədəniyyət və Sənətkarlıq üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzinin balansına verilmiş 5 nömrəli Bakı Peşə Məktəbində “interyer və eksteryerin bədii tərtibatçısı”, “zərgər”, “xalçaçı”, “əməliyyatçı-mühasib”, “ərzaq və qeyri-ərzaq malları satıcısı”, “nəzarətçi-xəzinədar”, “ışıq operatoru”, “kinomontajçı”, “səs operatoru”, “video çəkilişi üzrə operator”, “aşpaz”, “qənnadıcı”, “şirniyyatçı”, “bərbər”, “bərbər-vizajist-manikürçü”, “qrimçi-pastijor”, “toxucu” (pambıq, yun, ipək, kətan istehsalatı), “dərzi”, “tikiş avadanlıqlarının operatoru”, “tikişçi”, “geyim üzrə dizayner”, “kostyum ustası və dərzi”, “kompüter operatoru”, “ağac nəqqaşı”, “qənnadıcı-şirniyyatçı”, “florist”, “tədbirlərin təşkilatçısı” ixtisasları üzrə kadrlar hazırlanır.

BU DÖVRDƏ QƏBUL OLUNAN QƏRARLAR, PROQRAMLAR

- 3 iyul 2007-ci il – *Azərbaycan Respublikasında texniki-peşə təhsilinin inkişafı üzrə Dövlət Programı (2007-2012-ci illər)*
- 19 iyun 2009-cu il – “*Təhsil haqqında*” Azərbaycan Respublikasının *Qanunu*
- 15 iyul 2011-ci il – *İlk peşə-ixtisas təhsili müəssisələri şəbəkəsinin rasionallaşdırılması və “Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin strukturuna daxil olmayan tabeliyindəki qurumların Siyahısı”nda dəyişikliklər edilməsi haqqında* Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin *Qərarı*
- 31 oktyabr 2011-ci il – *İlk peşə-ixtisas təhsili üzrə ixtisasların Təsnifikasi*
- 24 oktyabr 2013-cü il – *Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası*
- 19 yanvar 2015-ci il – “*Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası*”nın həyata keçirilməsi ilə bağlı *Fəaliyyət Planı*
- 29 dekabr 2015-ci il – “*Publik hüquqi şəxslər haqqında*” Azərbaycan Respublikasının *Qanunu*
- 20 aprel 2016-ci il – *Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi yanında Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması*
- 6 dekabr 2016-ci il – *Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi*
- 17 yanvar 2018-ci il – “*Dövlət ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrində çalışan, bilik və bacarıqlarının diaqnostik qiymətləndirilməsi aparılmış müəllimlərin dərs yükünün və əmək-haqlarının, idarəetmə və təlim fəaliyyəti ilə məşğul olan işçilərin*

isə əməkhaqlarının artırılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

- 24 aprel 2018-ci il – “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu
- 30 oktyabr 2018-ci il – 2019-2030-cu illər üçün Azərbaycan Respublikasının Məşğulluq Strategiyası
- 28 noyabr 2018-ci il – Peşə təhsili müəssisələri şəbəkəsinin rasionallaşdırılması və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2011-ci il 15 iyul tarixli, 118 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin strukturuna daxil olmayan tabeliyindəki qurumların Siyahısı”nda dəyişikliklər edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı
- 15 mart 2019-cu il – “Peşə təhsili müəssisələrinə qəbul Qaydasi”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı
- 18 avqust 2020-ci il – “Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin tabeliyində Peşə Təhsilinin İnkişafı Fondunun yaradılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı
- 20 may 2022-ci il – “Füzuli Peşə Liseyinin binasının layihələndirilməsi və tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı
- 16 noyabr 2022-ci il – “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı
- 9 iyun 2023-cü il – “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

“BÖYÜK QAYIDIŞ”IN İLK TÖHFƏSİ

Arzu edirəm ki, sizinlə birlikdə gedək Şuşaya. Gedəcəyik! İnan ki, gedəcəyik! Şuşa Azərbaycanın gözüdür, hər bir azərbaycanlı üçün bir iftixar nöqtəsidir. Şuşa bizim mədəniyyətimizin, tariximizin rəmziidir.

Şuşa hamı üçün əzizdir. Amma tək Şuşa yox! Laçın dağları da belə əzizdir. Heç vaxt biz Laçsız yaşaya bilmərik. Ağdam kimi gözəl bir şəhər, Füzuli, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı, Kəlbəcərin o bulaqları, Kəlbəcərin o İstisusu... Biz onlarsız yaşaya bilmərik!

Həydar Əliyev

Torpaqlarımızın işğaldan azad olunması ilə işçi qrup və komisiyalar tərəfindən dövlət qurumlarında bir çox işlər görülür. İşğaldan azad olunan torpaqlarda peşə təhsili müəssisələrinin fəaliyyəti də davam etdiriləcək. Hazırda həmin peşə məktəblərinin profillər və ixtisasları, infrastruktur və harada tikilməsi məsələlərinə baxılır. Yeni təhsil müəssisələri əhalinin işlə təmin edilməsinə, həmin ərazilərin iqtisadi inkişafına təsir edəcək.

Təhsil orada həm müdafiədir, həm ixtisaslı kadrdır, eyni zamanda məskunlaşmağa təsir edən birbaşa amildir. İşğal nəticəsində köçürülmüş təhsil ocaqları öz yurdlarına qayıdaraq ölkəmizin dayanıqlı inkişafının davamlılığı uğrunda parlaq gələcəyi yetişdirməyə davam edəcək.

10 may 2022-ci il tarixində Prezident İlham Əliyev tərəfindən Füzuli Peşə Liseyinin təməli qoyulub. Liseyin ərazisi 3,2 hektar sahəni əhatə edəcək. Kompleksdə tədris, laboratoriya təcrübələri, idman binaları və meydançası yaradılacaq. Burada, həmçinin avtomobil təmiri emalatxanası, avadanlıq və texnika, təsərrüfat anbarları, təsərrüfat qurğusu, praktik təlimlər qurğusu da inşa ediləcək. Bu müəssisədə əsas istiqamətlər kənd təsərrüfatı və aviasiyadır. Müəssisədə PUA təmiri, dron təmiri emalatxanaları, həmçinin təyyarə və yerüstü aviasiya vasitələri emalatxanasının tikintisi nəzərdə tutulur. Lisey ildə 800-ə yaxın tələbə qəbul etməklə yanaşı, 1000-dək tələbə üçün qısamüddətli kurslar və ömürboyu təhsil proqramları təmin etmək imkanında olacaq.

Qarabağda peşə təhsili sahəsi üzrə “Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı” çərçivəsində görüləcək işlər:

- Qarabağda 8 peşə təhsil müəssisəsi qurulacaq və 6000 nəfər qısa müddətli və ixtisasartırma təlimlərinə cəlb olunacaq;
- Tikiləcək peşə təhsili müəssisələrində tədrisi aparılacaq əsas istiqamətlər – kənd təsərrüfatı, İKT, xidmət, maşınqayırma, avtomobil, inşaat olacaq;
- İşgaldan azad edilmiş ərazilərə qayıdacaq əhaliyə öncədən, əsasən daha çox tələbat olan sahələrdə – İKT, xidmət, turizm və kənd təsərrüfatı istiqamətlərində qısamüddətli təlimlərin verilməsi planlaşdırılır.

QARABAĞ AZƏRBAYCANDIR!

44 günlük Qələbəmiz haqqında Prezident İlham Əliyev qeyd edir: “... *Bizim qələbəmiz tarixi Qələbədir. Biz bir neçə rayonu döyüş meydanında düşməndən azad etdik, üç rayonu düşməni məcbur edərək qaytardıq və beləliklə, Dağlıq Qarabağ münaqişəsini həll etdik. İndi artıq Dağlıq Qarabağ münaqişəsi yoxdur. Əgər kimsə hesab edir ki, bu münaqişə hələ də davam edir, səhv edir. Bu gün Dağlıq Qarabağda yaşayan insanlar Azərbaycan vətəndaşlarıdır...*

... *Azərbaycan xalqının əzmi və iradəsi, iqtisadi gücü, müasir ordunun quruculuğu və xalq-iqtidar birliyi ölkəmizin qələbəsini təmin etdən mühüm amillər oldu. Ulu əedadlarımızın zəngin dövlətçilik və hərb tarixindən ilhamlanan Azərbaycan xalqı daha bir Şanlı Qəhrəmanlıq Salnaməsi yazaraq, özünün qalib xalq olduğunu bütün dünyaya sübut etdi və düşmən üzərində tarixi Zəfər çaldı*”.

“PEŞƏ TƏHSİLİ HAQQINDA”

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Bu Qanun Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 94-cü maddəsinin I hissəsinin 1-ci bəndinə uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasında peşə hazırlığının səmərəliliyinin artırılması və rəqabətqabiliyyətli ixtisaslı kadrların hazırlanması məqsədilə peşə təhsili sahəsində dövlət siyasətinin prinsiplərini, peşə təhsili və təlimi sisteminin təşkilati-hüquqi və iqtisadi əsaslarını müəyyən edir.

1-ci fəsil ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Maddə 1. Əsas anlayışlar

1.0. Bu Qanunda istifadə olunan əsas anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

1.0.1. formal peşə təhsili – *təhsil haqqında dövlət sənədinin* verilməsi ilə başa çatan təhsil forması;ⁱ

1.0.2. ixtisaslaşma – müvafiq peşə təhsili istiqamətinin tərkib hissələrindən biri üzrə alınan peşə ixtisası;

1.0.3. ilk peşə təhsili – müxtəlif peşə istiqamətlərinə aid fəaliyyətin spesifik sahəsi üzrə sadə vəzifələrin icrasına imkan verən nəzəri, metodiki və praktiki hazırlıq;

1.0.4. informal peşə təhsili – özünütəhsil yolu ilə biliklərə yiyələnmənin forması;

1.0.5. inklüziv təhsil – təhsilin hamı üçün əlçatan olmasını nəzərdə tutan və təhsilalanların müxtəlif xüsusiyyətlərinə uyğunlaşdırılmasına əsaslanan inkişaf prosesi;

1.0.6. istehsalat təcrübəsi – ixtisas üzrə təhsilalanların bilik, bacarıq və vərdişlərini möhkəmləndirən, təkmilləşdirən praktiki fəaliyyət prosesi;

1.0.7. istehsalat təlimi – peşə təhsilinin mütləq tərkib hissəsi kimi təhsilalanların konkret ixtisas hazırlığı üçün dövlət standartlarına uyğun praktiki fəaliyyət prosesi;

1.0.8. iş yerində təcrübə müqaviləsi – peşə təhsili müəssisəsi, təhsilalan və işəgötürən arasında istehsalat təcrübəsinin iş yerində keçirilməsinə dair üçtərəfli müqavilə;

1.0.9. kvalifikasiya – şəxsin müvafiq standartlara uyğun *bilik, bacarıq, səriştə və təcrübəyə* malik olduğunun *təhsil haqqında dövlət sənədi* ilə təsdiq edilməsi;ⁱⁱ

1.0.10. qeyri-formal peşə təhsili – müxtəlif kurslarda, dərnəklərdə və fərdi məşğələlərdə əldə edilən və *təhsil haqqında dövlət sənədinin* verilməsi ilə müşayiət olunmayan təhsil forması;

1.0.11. modul (modul təlimi) – təhsil programının (kurikulumun)

və ya təlim müddətinin müstəqil bölməsi olub, konkret peşə-ixtisas səriştələrinin formalasdırılması üzrə materialların ayrı-ayrı bloklar halında strukturlasdırılmış şəkildə bir-biri ilə əlaqəli öyrənilməsini nəzərdə tutan təlim hissəsidir;

1.0.12. peşə – insanın fiziki qüvvəsi və səylərinin tətbiq sahəsi olub, xüsusi hazırlıq və iş təcrübəsi nəticəsində nəzəri biliklərə və təcrubi vərdişlərə uyğunlaşmış insanın əmək fəaliyyəti;

1.0.13. peşə liseyi – peşə təhsili ilə birlikdə tam orta təhsil verən təhsil müəssisəsi;

1.0.14. peşə məktəbi – peşə təhsili verən təhsil müəssisəsi;

1.0.15. peşə standartları – konkret peşə sahələrində işçilərin yerinə yetirdikləri əmək funksiyalarına qoyulan ümumi tələbləri sistemli şəkildə eks etdirən sənəd;

1.0.16. peşə təhsili – əmək bazarının tələbatına uyğun olaraq, ümumi orta təhsil və tam orta təhsil bazasında müxtəlif peşələr üzrə ixtisaslı işçi kadr hazırlığı aparılan təhsil pilləsi;

1.0.17. peşə təhsil mərkəzi – müəyyən peşə istiqamətləri üzrə ixtisaslaşmış ümumi orta təhsil və tam orta təhsil bazasında peşə təhsilinin bütün səviyyələrində fəaliyyət göstərən təhsil müəssisəsi;

1.0.18. peşə təhsili müəssisəsi – əmək bazarının tələblərinə uyğunlaşdırmaq məqsədi ilə əlçatan, səriştələrin inkişafı və karyera yönlü davamlı və sistemli peşə təhsilini və təlimini həyata keçirən təhsil müəssisəsi;

1.0.19. peşə təhsil müəssisəsində müdavim – peşə təhsili müəssisəsində qısamüddətli kurslarda təhsil alan şəxslər;

1.0.20. peşə təhsil müəssisəsində tələbə – peşə təhsili müəssisəsində peşə təhsilinin səviyyələri üzrə təhsil alan şəxslər;

1.0.21. peşə təlimi – təhsilverənlə təhsilalan arasında müəyyən növ işin (işlər qrupunun) yerinə yetirilməsində qarşılıqlı fəaliyyətə əsaslanan pedaqoji proses;

1.0.22. texniki peşə təhsili – müxtəlif peşə istiqamətlərinə aid fəaliyyətin spesifik sahəsi üzrə sadə, xüsusi və mürəkkəb işləri yerinə yetirmək imkanı verən nəzəri, metodiki və praktiki hazırlıq;

1.0.23. yüksək texniki peşə təhsili – müxtəlif peşə istiqamətlərinə aid fəaliyyətin spesifik sahəsi üzrə həyata keçiriləcək işlərin planlaşdırılması, təşkili və idarə edilməsi daxil olmaqla sadə, xüsusi və mürəkkəb işləri müstəqil yerinə yetirməyə imkan verən yüksək nəzəri, metodiki və praktiki hazırlıq.

Maddə 2. Peşə təhsili haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi

2.1. Peşə təhsili haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, “Təhsil haqqında”, “Publik hüquqi şəxslər haqqında” Azərbaycan Respub-

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

likasının qanunlarından, bu Qanundan, peşə təhsili təhsil sahəsində münasibətləri nəzərdə tutan digər normativ hüquqi aktlardan və Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdən ibarətdir.

2.2. Peşə təhsili haqqında Azərbaycan Respublikası qanunverciliyinin məqsədi vətəndaşların peşə təhsili sahəsində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə nəzərdə tutulmuş təhsil hüququnu təmin etməkdən, peşə təhsili prosesi iştirakçılarının hüquqlarını və vəzifələrini müəyyən etməkdən, onlar arasında münasibəti tənzimləməkdən və peşə təhsilinin təşkilati-hüquqi bazasını yaratmaqdan ibarətdir.

2.3. Bu Qanun təhsil və elm vasitəsilə ölkənin gələcək tərəqqi və rifahını yüksəltmək məqsədi ilə müxtəlif növ və səviyyədə olan peşə hazırlığının bütün formalarına şamil edilir.

Maddə 3. Peşə təhsili sahəsində dövlət siyasetinin əsas principləri və istiqamətləri

3.1. Peşə təhsili sahəsində dövlət siyasetinin əsas prinsipləri aşağıdakılardır:

3.1.1. peşə təhsili sahəsində bərabər imkanların yaradılması;

3.1.2. peşə təhsilinin yerli və beynəlxalq təhsil sisteminin, elm və texnikanın nailiyyətlərinin, ailə və ictimai tərbiyənin məqsədyönlü integrasiyası əsasında təşkili;

3.1.3. peşə təhsilinin könüllülüyü və əlcətanlılığı;

3.1.4. peşə təhsili və təlimi sahəsində fasılısız öyrənmənin, varisliyi və mobilliyyin təmin olunması;

3.1.5. peşə təhsilinin müasir standartlara, normalara, sosial-iqtisadi tələblərə, şəxsiyyətin, cəmiyyətin və dövlətin maraqlarına uyğunluğu, nəticəyönümlü metodlarla təşkili.

3.2. Peşə təhsili sahəsində dövlət siyasetinin əsas istiqamətləri aşağıdakılardır:

3.2.1. peşə təhsilinin inkişafi üçün stimullaşdırıcı tədbirlərin tətbiqi;

3.2.2. peşə təhsili üzrə məlumat bazasının yaradılması;

3.2.3. peşə təhsili üzrə qeyri-formal və informal təhsil formaları vasitəsilə əldə edilmiş bilik, bacarıq, səriştə və təcrübənin qiymətləndirilməsi və tanınması;

3.2.4. nəticələrə əsaslanan maliyyələşdirmə sisteminin və əmək bazarında rəqabətə davamlı, stimullaşdırıcı əməkhaqqı sisteminin yaradılması;

3.2.5. sağlamlıq imkanları məhdud olan şəxslərin inklüziv təhsilinin təşkili;

3.2.6. peşə təhsili müəssisələri şəbəkəsinin davamlı və sistemli inkişafını təmin edərək, müasir tələblərə cavab verən və ömür boyu təhsili təmin edən peşə təhsil infrastrukturunun yaradılması;

3.2.7. peşə təhsilinin inkişafi üzrə dövlət proqramlarının hazırlanması;

lanması;

3.2.8. işəgötürənlərin peşə təhsili və təlimi sisteminə integrasiyası, onların yüksək ixtisaslı kadrlarının tədris prosesinə cəlb edilməsi;

3.2.9. peşə təhsili sisteminin dayaniqli və çoxmənbəli maliyyələşdirilməsinin formalasdırılması;

3.2.10. səriştəyə əsaslanan şəxsiyyətyönlü və əmək bazarının tələblərinə cavab verən peşə təhsilinin məzmununun formalasdırılması.

Maddə 4. Peşə təhsili sahəsində dövlətin vəzifələri

4.0. Peşə təhsili sahəsində dövlətin vəzifələri aşağıdakılardır:

4.0.1. peşə təhsili sahəsində dövlət siyasetini formalasdırmaq və həyata keçirmək;

4.0.2. peşə təhsili və təlimi sisteminin inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirmək;

4.0.3. peşə təhsilinə dair normativ hüquqi aktlar qəbul etmək, bu sahənin inkişafı üzrə səriştələrə əsaslanan, nəticəyönlü dövlət təhsil standartlarını və kvalifikasiyalara uyğun təhsil proqramlarını (kurikulumları) təsdiq etmək və icrasına nəzarəti həyata keçirmək;

4.0.4. müvafiq peşə üzrə təhsil standartları və proqramlarının (kurikulumların) hazırlanması üçün sahibkarlar, onların birlikləri, peşə assosiasiyaları ilə əməkdaşlıq etmək;

4.0.5. peşə təhsili müəssisələrinə qəbul qaydasını təsdiq etmək, dövlət sifarişini və ödənişli əsaslarla təhsil haqqının məbləğini müəyyən etmək;

4.0.6. peşə təhsilinin inkişafına ayrılan dövlət büdcəsi vəsaitinin həcmini, maliyyə mexanizmlərini və normativlərini müəyyənləşdirmək və icrasına nəzarəti təmin etmək;

4.0.7. dövlət peşə təhsili müəssisələrinin rəhbərlərini vəzifəyə təyin etmək və vəzifədən azad etmək;

4.0.8. ali təhsil müəssisələrində peşə təhsili və təlimi sistemi üçün kadr hazırlığının həyata keçirilməsinə nail olmaq və peşə təhsili və təlimi sisteminə yüksək ixtisaslı mütəxəssisləri cəlb etmək;

4.0.9. dövlət və bələdiyyə tərəfindən yaradılan peşə təhsili müəssisələrinin nümunəvi nizamnaməsini təsdiq etmək, bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisələrinin nizamnamələrinə rəy vermək;

4.0.10. əmək bazarının tələblərinə və dövlət-özəl tərəfdəşliq mexanizminə uyğun olaraq, peşə təhsili müəssisələrində kadr hazırlığına dair sifarişlərin formalasdırılmasını təmin etmək və proqnozları tərtib etmək;

4.0.11. peşə təhsilinin qeyri-dövlət sektorunun dəstəklənməsi və rəqabət mühitinin inkişafı məqsədilə özəl və bələdiyyə peşə təhsili müəssisələri ilə əməkdaşlıq etmək və onlara metodik kömək göstərmək;

4.0.12. peşə təhsili müəssisələrində mühəndis-pedaqoji işçilərin və təhsilalanların təhlükəsizliyini təmin edən tədbirlərin (sigorta, əməyin mühafizəsi, texniki təhlükəsizlik, ətraf mühitin qorunması, sanitariya-gi-

giyena qaydaları və s.) yerinə yetirilməsinə nəzarət etmək;

4.0.13. peşə təhsili müəssisələrinin idarə edilməsi və fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi məqsədi ilə məlumat bazasını yaratmaq və onun digər təhsil pillələri və səviyyələrinin məlumat infrastrukturuna integrasiyasını təmin etmək;

4.0.14. müasir təhsil mühitinin yaradılması məqsədilə yeni təhsil texnologiyalarından istifadə etməklə, tədris prosesində innovasiyaların tətbiqinə şərait yaratmaq;

4.0.15. peşə təhsili müəssisələrinə elmi-metodik rəhbərliyi və təhsilin keyfiyyətinə dövlət nəzarətini həyata keçirmək;

4.0.16. işəgötürənlərin və təhsilalanların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması məqsədilə iş yerlərində və peşə təhsili müəssisələrində təcrübə proqramlarını hazırlamaq;

4.0.17. insan kapitalının inkişaf etdirilməsi, məşğulluğun təmin edilməsi və keyfiyyətli əmək bazarının formalasdırılması üçün ixtisaslı işçi qüvvəsinin hazırlanması sahəsində mövcud problemləri aşadırmaq, bu istiqamətdə analitik və metodik materiallar hazırlamaq;

4.0.18. peşə təhsili müəssisəsinin (*dövlət peşə təhsili müəssisələri istisna olmaqla*) fəaliyyətinə lisenziya vermək və ya onu ləğv etmək;ⁱⁱⁱ

4.0.19. peşə təhsili müəssisəsinin akkreditasiyası və təhsilverənlərinin attestasiyası (sertifikatlaşdırılması) qaydasını müəyyən etmək, akkreditasiyanı və attestasiyanı (sertifikatlaşdırılmanı) həyata keçirmək;

4.0.19-1. *dövlət peşə təhsili müəssisələrinə müəllimlərin və istehsalat təlimi ustalarının işə qəbulu və yerdəyişməsi qaydalarını təsdiq etmək;*

4.0.19-2. *peşə təhsili müəssisələri üçün dərsliklərin, dərs vəsaitlərinin və digər tədris-metodik vasitələrin müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) müəyyən etdiyi qaydada hazırlanmasını təmin etmək;*^{iv}

4.0.20. dövlət peşə təhsili müəssisəsinin maddi-texniki və tədris bazasının yenilənməsi məqsədilə ümumtəhsil və ixtisas dərslikləri, tədris vəsaitləri, ədəbiyyatlar, əyani və texniki vəsaitlərlə təmin etmək;

4.0.21. *dövlət peşə təhsili müəssisəsində pulsuz tibbi xidmətin təşkili qaydasını müəyyənləşdirmək;*^v

4.0.22. yaşlılar üçün peşə təlimini və ixtisasartırmanızı təmin etmək;

4.0.23. *əlliyyi olan şəxslərin, eləcə də sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin* peşə təhsili almaq hüququnu təmin etmək və onların ixtisasına uyğun işə təmin olunmasına yardımçı olmaq;^{vi}

4.0.24. peşə təhsili müəssisələrinə olan tələbatı müəyyənləşdirmək, peşə təhsili müəssisələrinin yaradılması və inkişafını təşviq edən mexanizmləri hazırlayıb həyata keçirmək;

4.0.25. peşə təhsili sahəsinə yerli və xarici investisiyaların cəlb edilməsi məqsədi ilə əlverişli investisiya mühitinin yaradılmasını təmin etmək;

4.0.26. büdcədənkənar vəsaitin cəlb edilməsi məqsədilə dövlət peşə

təhsili müəssisələrində profilinə uyğun istehsalat infrastrukturunun yaradılmasını təmin etmək;

4.0.27. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olan, həmçinin Azərbaycan Respublikasının ərazisində qanuni əsaslarla yaşayan əcnəbilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin peşə təhsili müəssisələrində bərabər şərtlərlə təhsil almaq hüququnu təmin etmək;

4.0.28. peşə təhsili müəssisəsinin məzunlarına peşə təhsilinin növbəti səviyyəsinə keçid zamanı üstünlük vermək;

4.0.29. dövlət peşə təhsili müəssisələrində təhsilalanları xüsusi iş geyim formaları ilə təmin etmək;

4.0.30. peşə təhsili sahəsinin inkişafına dəstək verən müəssisə və təşkilatların, sahibkarlıq subyektlərinin fəaliyyətini stimullaşdırmaq;

4.0.31. peşə təhsili müəssisələrinin və peşə təhsili müəssisələri məzunlarının sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaları üçün şərait yaratmaq.

Maddə 5. Peşə təhsilinin dövlət standartları

5.1. Peşə təhsilinin dövlət standartları müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

5.2. Tabeliyindən, mülkiyyət və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayıaraq, peşə təhsili müəssisələrində təhsil peşə təhsilinin dövlət standartlarına uyğun təşkil edilir.

5.3. Peşə təhsilinin dövlət standartları bu təhsil pilləsinin məzmununu, idarə olunmasını, maddi-texniki bazasını, infrastrukturunu, təhsilverənlərin ölçülü bilən keyfiyyət göstəricilərini, *peşə təhsilinin hər bir səviyyəsində* təhsilalanların bilik, bacarıq və vərdişlərinin səviyyəsini müəyyənləşdirir.^{vii}

5.4. Sağlamlıq imkanları məhdud olan şəxslərin peşə təhsili xüsusi dövlət standartları əsasında həyata keçirilir.

5.5. Cəzaçəkmə müəssisələri nəzdində fəaliyyət göstərən peşə təhsili müəssisələrinin və xüsusi peşə təhsili müəssisələrinin nümunəvi nizamnaməsi və həmin sahədə tətbiq edilən dövlət peşə təhsili standartları müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edilir.

Maddə 6. Tədris dili

6.1. Peşə təhsili müəssisələrində tədris dili dövlət dili – Azərbaycan dilidir.

6.2. Peşə təhsili müəssisələrində tədris “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa və peşə təhsilinin dövlət standartlarına uyğun olaraq Azərbaycan dilinin üstünlüyünü təmin etmək şərti ilə digər dillərdə də aparıla bilər.

**2-ci fəsil
PEŞƏ TƏHSİLİNİN TƏŞKİLİ**

Maddə 7. Peşə təhsilinin mahiyyəti və məqsədi

7.1. Peşə təhsili Azərbaycan Respublikasında fasiləsiz təhsil sisteminin pilləsi kimi fərdin, cəmiyyətin və dövlətin maraqları nəzərə alınmaqla davamlı inkişaf etdirilən və təhsilalanlar tərəfindən bilik, bacarıq və vərdişlərin mənimmsənilməsini, onların ixtisaslarının daim artırılmasını, eyni zamanda, zəruri əmək bacarıqlarına yiyələnmələrini təmin edən prioritət fəaliyyət sahəsidir.

7.2. Peşə təhsili təhsilalanların tərbiyəsinin mənəvi və bəşəri dəyərlər ruhunda, dövlət maraqları və azərbaycançılıq məfkurəsi əsasında formalasdırılmasını təmin edir.

7.3. Peşə təhsili aşağıdakı məqsədlərə xidmət edir:

7.3.1. Azərbaycan dövləti qarşısında öz məsuliyyətini dərk edən, xalqının adət və ənənələrinə hörmət edən, ümuməşəri dəyərləri qoruyan, azərbaycançılıq ideyalarına sadıq olan, müstəqil, yaradıcı düşünən vətəndaş və şəxsiyyət yetişdirmək;

7.3.2. sistemləşdirilmiş bilik, bacarıq və vərdişlərin mənimmsənilməsini və ixtisasın daim artırılmasını təmin etmək, təhsilalanları ictimai həyata və səmərəli əmək fəaliyyətinə hazırlamaq;

7.3.3. təhsilalanlarda sahibkarlıq düşüncə tərzinin formalasdırılması, onlara müasir qeyri-standart yanaşma və sahibkarlıq bacarıqlarının aşilanması istiqamətində həm nəzəri məlumatların, həm də praktiki bacarıqların öyrədilməsi məqsədilə müvafiq səriştələr əsasında təlim və təhsil proqramları (kurikulumlar) tərtib etmək;

7.3.4. kollektiv daxilində birgə fəaliyyət və ünsiyyət mədəniyyəti, təbiətə və insanlara həssas münasibət, özünün və digərlərinin hüquqlarına hörmət hissi aşılamaq;

7.3.5. məsuliyyət və cavabdehlik hissi, öz qüvvəsinə inam və iradə aşılamaq, sərbəst qərar qəbul etmək və müstəqil öyrənmək meylinin təşəkkülü;

7.3.6. nəzəri biliklərə və praktik bacarıqlara yiyələnən, müasir təfəkkürlü və rəqabət qabiliyyətlə mütəxəssis-kadrlar hazırlamaq;

7.3.7. sağlamlığın qorunması istiqamətində gigiyenik tələblərə və təhlükəsizlik qaydalarına əməl olunmasını təmin etmək;

7.3.8. ehtiyac duyulan ixtisaslar üzrə əmək bazarının daim dəyişən tələbatının ödənilməsini təmin etmək.

Maddə 8. Peşə təhsili proqramı (kurikulum)

8.1. Peşə təhsili üzrə ixtisasın proqramı (kurikulumu) peşə təhsilinin dövlət standartları, ixtisasın peşə standartı və peşə təhsilinin məzmununa dair bu Qanunla müəyyən olunan ümumi tələblər nəzərə

alınmaqla, müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edilir.

8.2. İşçi təhsil proqramları (kurikulumlar) peşə təhsili müəssisələrində maraqlı tərəflərin nümayəndələrinin (işəgötürənlər, mütəxəssislər, təhsilalanlar, təhsilverənlər) iştirakı ilə nümunəvi təhsil proqramları (kurikulumlar) əsasında hazırlanır.

8.3. Peşə təhsili pilləsinin ayrı-ayrı ixtisaslar (ixtisas qrupları) üzrə təhsil proqramlarına (kurikulumlara) aşağıdakı tədris-metodiki sənədlər daxildir:

8.3.1. ixtisasın peşə standartı, modul strukturu və tədris planları;

8.3.2. təhsil proqramlarının (kurikulumların) tətbiqi ilə bağlı işçi təhsil proqramlarının (kurikulumların), o cümlədən işçi tədris planlarının, istehsalat işlərinin siyahısının, mövzu-təqvim planlarının hazırlanmasına, istehsalat təlimi və təcrübələrinin aparılmasına, istehsalat sınaq işlərinin yerinə yetirilməsinə, təhsilalanların aralıq və yekun dövlət attestasiyasının keçirilməsi və s. məsələlərə dair metodiki göstərişlər;

8.3.3. fənlərin (modulların) təhsil proqramları (kurikulumları);

8.3.4. fənlər (modullar) üzrə nəzəri biliklərin və təcrübi bacarıqların (istehsalat təlimi və təcrübəsinin) qiymətləndirmə meyarları;

8.3.5. dərsliklər, dərs vəsaitləri;

8.3.6. ixtisas və ümumtəhsil fənləri üzrə laboratoriya işlərinin yerinə yetirilməsinə və istehsalat təcrübələrinin yekunları barədə hesabatların hazırlanmasına dair metodiki tövsiyələr;

8.3.7. təhsilalanların biliyinin qiymətləndirilməsi üçün tədris-metodik materiallar (yoxlama və test tapşırıqları, təhsilalanların müştəqil hazırlığı üçün suallar və s.);

8.3.8. ixtisaslaşmış kabinet, laboratoriya və tədris-istehsalat emalatxanalarının siyahısı və s.

8.4. Peşə təhsili müəssisələrində ümumi orta təhsil bazasından qəbul olunmuş təhsilalanlara tədris edilən ümumi təhsil fənləri xüsusi dövlət təhsil proqramları əsasında keçirilir.

8.5. Peşə təhsili müəssisəsində əlavə təhsil almaq üçün müvafiq təhsil proqramları (kurikulumlar) tətbiq edilir.

8.6. Sağlamlıq imkanları məhdud olan şəxslərin *sosial bacarıqlarının inkişafını* və ictimai həyata integrasiyasını nəzərdə tutan xüsusi peşə təhsili proqramları (kurikulumlar) həyata keçirilir. ^{viii}

8.7. İnküziv peşə təhsilini həyata keçirən peşə təhsili müəssisələri müvafiq imtiyazlarla (əməkhaqqı və təqaüdlərin daha yüksək nəzərdə tutulması və s.) təmin edilir.

Maddə 9. Peşə təhsili sisteminin quruluşu

9.1. Peşə təhsilinin səviyyələri aşağıdakılardır:

9.1.1. ilk peşə təhsili;

9.1.2. texniki peşə təhsili;

9.1.3. yüksək texniki peşə təhsili.

9.2. Peşə təhsili müəssisələrinin aşağıdakı növləri vardır:

- 9.2.1. peşə məktəbi;
- 9.2.2. peşə liseyi;
- 9.2.3. peşə təhsil mərkəzi.

9.3. Müvafiq kadır potensialı və maddi-texniki tədris bazası olan ümumi təhsil müəssisələrində xüsusi proqramlar əsasında ilk peşə təhsili üzrə təmayüllü siniflər yaradıla bilər.

9.4. Peşə məktəbinə qəbul olunan şəxslərə:

- 9.4.1. ilk peşə təhsili;
- 9.4.2. texniki peşə təhsili almaq hüququ verilir.

9.5. Peşə liseyinə qəbul olunan şəxslərə:

- 9.5.1. ilk peşə təhsili;
- 9.5.2. texniki peşə təhsili;

9.5.3. texniki peşə təhsili ilə yanaşı, tam orta təhsil almaq hüququ verilir.

9.6. Peşə təhsil mərkəzinə qəbul olunan şəxslərə:

- 9.6.1. ilk peşə təhsili;
- 9.6.2. texniki peşə təhsili;
- 9.6.3. texniki peşə təhsili ilə yanaşı, tam orta təhsil;
- 9.6.4. yüksək texniki peşə təhsili;^{ix}

9.6.5. yüksək texniki peşə təhsili ilə yanaşı, tam orta təhsil almaq hüququ verilir.^x

9.7. Peşə təhsil müəssisələrində ixtisasartırma və yenidən hazırlanma kursları təşkil olunur.

9.8. Peşə təhsili müəssisələrində təhsil müddəti aşağıdakı qruplara görə müəyyənləşdirilir:

9.8.1. ümumi orta təhsil bazasından qəbul olunmuş və ilk peşə təhsili alanlar üçün təşkil edilən qruplarda – 1 il, texniki peşə təhsili alanlar üçün təşkil edilən qruplarda – 2 il;

9.8.2. tam orta təhsil bazasından qəbul olunmuş və ilk peşə təhsili alanlar üçün təşkil edilən qruplarda – 6 ay, texniki peşə təhsili alanlar üçün təşkil edilən qruplarda – 1 il;

9.8.3. ümumi orta təhsil bazasından qəbul olunmuş və texniki peşə təhsili ilə yanaşı, tam orta təhsil alanlar üçün təşkil edilən qruplarda – 3 il;

9.8.4. ümumi orta təhsil bazasından qəbul olunmuş və yüksək texniki peşə təhsili alanlar üçün təşkil edilən qruplarda – 4 il;

9.8.5. tam orta təhsil bazasından qəbul olunmuş və yüksək texniki peşə təhsili alanlar üçün təşkil edilən qruplarda – 3 il.

9.9. Ümumi orta və tam orta təhsil səviyyəsini bitirib, istehsalatda və ya digər iş sahələrində müəyyən nəzəri və praktiki peşə bacarıqları qazanmış şəxslər üçün işəgötürənlərin və fərdlərin öz vəsaiti hesabına sifarişlər əsasında həmin və ya digər peşənin öyrənilməsi, ixtisasın artırılması və yenidən hazırlanma üzrə kurslarda təhsil müddəti 6 aya qədərdir.

9.10. Ali təhsil və orta ixtisas təhsili almış şəxslərin də peşə təhsili almaq hüququ vardır.^{xii}

9.11. Peşə təhsili pilləsinin bir səviyyəsindən növbəti səviyyəsinə keçid qaydasını müvafiq icra hakimiyyəti orqanı müəyyən edir.

9.12. Peşə təhsili müəssisələrində yüksək texniki peşə təhsili səviyyəsini müvəffəqiyyətlə başa vuran məzunların - subbakalavrların topladıqları kreditlərin bakalavriat səviyyəsinin uyğun ixtisaslarında ali təhsil müəssisələri tərəfindən nəzərə alınması "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 20.3-2-ci maddəsinə uyğun olaraq həyata keçirilir.^{xiii}

Maddə 10. Peşə təhsili müəssisəsi

10.1. Peşə təhsili müəssisəsi hüquqi şəxsdir, maliyyə-təsərrüfat fəaliyyətini bu Qanunun tələbləri nəzərə alınmaqla sərbəst həyata keçirir, banklarda hesablaşma və digər hesabları vardır.

10.2. Peşə təhsili müəssisəsi əmək bazarının tələbatına uyğun olaraq, ümumi orta təhsil və tam orta təhsil bazasında müxtəlif peşələr üzrə ixtisaslı kadrların hazırlanmasını təmin edir.

10.3. Peşə təhsili müəssisəsi bu Qanunla müəyyən olunmuş peşə təhsili sahəsi üzrə məqsədlərin əlçatan, səriştələrin inkişafi və karyerayönü fasiləsiz peşə təhsilini və təlimini həyata keçirir.

10.4. Peşə təhsili müəssisəsi təhsilalanların peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması məqsədilə iş yerlərində təcrübə programlarının həyata keçirilməsini təmin edə bilər.

10.5. Azərbaycan Respublikasında mülkiyyət növünə görə dövlət, bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisələri fəaliyyət göstərir.

10.6. Bu Qanuna uyğun olaraq fəaliyyət göstərən özəl peşə təhsili müəssisəsi digər mülkiyyət növündə peşə təhsili müəssisələri ilə bərabər hüquqlara malikdir və bu Qanuna uyğun olaraq peşə təhsili haqqında dövlət sənədi verir.

10.7. Peşə təhsili müəssisələrində təhsil alma əyani formada həyata keçirilir.

10.8. Tədrisin daha effektiv təşkili məqsədi ilə təhsilalanların və sifarişçilərin istəyini nəzərə alaraq, dövlət təhsil standartlarına və təhsil programlarına (kurikulumlara) riayət etməklə tədris prosesinin təşkili ilə bağlı təhsil müəssisəsinin növbəlilik əsasında fəaliyyəti həmin təhsil müəssisəsinin rəhbəri tərəfindən müəyyən edilir.

10.9. Azərbaycan Respublikasında formal, qeyri-formal və informal peşə təhsili formaları tətbiq olunur.

10.10. Peşə təhsili üzrə qeyri-formal və informal təhsil formaları vasitəsilə əldə edilmiş bilik, bacarıq, səriştə və təcrübənin qiymətləndirilməsi və tanınması "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 17.4-cü maddəsinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

xiii

10.11. Dövlət peşə təhsil müəssisələrində təhsilalanlara müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) müəyyən etdiyi məbləğdə təqaüd verilir.^{xiv}

10.12. Peşə təhsili müəssisəsi təhsildə nailiyyətləri ilə fərqlənən, eləcə də ölkə və beynəlxalq peşə yarışlarının qalibləri olan təhsilalanlar üçün peşə təhsili müəssisəsinin öz vəsaiti hesabına məqsədli təqaüdlər təsis edə bilər.

10.13. Mülkiyyət növündən və tabeliyindən asılı olmayaraq, peşə təhsili müəssisəsinin fəaliyyəti, hüquq və vəzifələri bu Qanun, “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu nəzərə alınmaqla, öz nizamnaməsi əsasında həyata keçirilir.

10.14. Dövlət və bələdiyyə peşə təhsili müəssisələri “Publik hüquqi şəxslər haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa uyğun olaraq yaradılır.

10.15. Dövlət peşə təhsili müəssisələrində təhsil dövlət hesabına və (və ya) ödənişli əsaslarla həyata keçirilir.

10.16. Özəl peşə təhsili müəssisələrinin yaradılması, yenidən təşkili və ləğvi Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi ilə tənzimlənir.

10.17. Bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisələrinin nizamnamələri və onlarda edilən dəyişikliklər təsisçilər tərəfindən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının rəyi nəzərə alınmaqla təsdiq edilir.

10.18. Təhsil müəssisəsi ilə ödənişli əsaslarla təhsilalanlar və ya onların qanuni nümayəndələri arasında münasibətlər müqavilə ilə tənzimlənir.

10.19. Peşə təhsili müəssisəsi qabaqcıl texnika və texnologiya ilə tanışlıq məqsədilə istehsalat təlimi üzrə mütəxəssislərini müvafiq müəssisələrə təcrübəyə göndərir.

10.20. Peşə təhsili müəssisəsində siyasi partiyaların və dini qurumların strukturlarının yaradılmasına yol verilmir.

10.21. Dövlət özəl və bələdiyyə peşə təhsili müəssisələrinin inkişafını dəstəkləyir və bu məqsədlə müvafiq dəstək mexanizmləri tətbiq edir. Bu dəstək mexanizmlərinin növləri, habelə tətbiqinin prinsipləri və qaydası müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

10.22. Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən peşə təhsili müəssisələri “Şagird-məzun” dövlət elektron məlumat sisteminə qoşulmalıdır.

10.23. Peşə təhsili müəssisələrində “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, psixoloji xidmət təşkil olunur və “Psixoloji yardım haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tələblərinə riayət edilməklə, psixoloji yardım həyata keçirilir.^{xv}

Maddə 11. İstehsalat təlimi və təcrübəsi, iş yerində təcrübə müqaviləsi

11.1. Peşə təhsili və təlimi programının praktiki hissəsinin mənim-sənilməsi məqsədilə təhsilalanlar peşə təhsili müəssisələrinin təlim-istehsalat, təsərrüfat sahələrində, işəgötürən, o cümlədən özəl müəssisə və təşkilatlarda və digər şəxslərdə istehsalat təlimi və təcrübəsi keçirlər.

11.2. İşəgötürənlərin istehsalat təcrübəsinə rəhbər təyin etdiyi mütəxəssislərə təhsil müəssisəsi tərəfindən həmin mütəxəssislərin işlə-dikləri müəssisədə aldıqları əmək haqlarından əlavə təcrübə saatları üçün nəzərdə tutulmuş haqq ödənilir.

11.3. İşəgötürənin təklifi əsasında həmin müəssisə və təşkilatlarda istehsalat təlimi və təcrübəsi keçənlər təhsil müəssisəsinin iştirakı ilə üçtərəfli qaydada iş yerində təcrübə müqaviləsi bağlayır.

11.4. İş yerində təcrübə müqaviləsinin nümunəvi forması müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

11.5. On beş yaşına çatmayanlarla iş yerində təcrübə müqaviləsi onların valideynləri və ya digər qanuni nümayəndələrinin razılığı ilə bağlanılır.

11.6. İşəgötürənlər iş yerində təcrübə müqaviləsi əsasında istehsalat təlimi və təcrübəsinə cəlb olunan təhsilalanlara onların ixtisaslarına uyğun yerinə yetirdikləri iş və xidmətlərə görə minimum aylıq əmək-haqqından az olmamaq şərti ilə əməkhaqqı ödəyir.

11.7. İş yerində təcrübə müqaviləsi əsasında təhsilalanlar müəssi-sənin işçi heyətinin siyahısına daxil edilmir.

Maddə 12. Peşə təhsili müəssisəsinin təsisçisi

12.1. Peşə təhsili müəssisəsinin təsisçisi (təsisçiləri) dövlət, bələ-diyyə, yerli və xarici hüquqi şəxslər, Azərbaycan Respublikasının vətən-dashları, əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər ola bilərlər.

12.2. Peşə təhsili müəssisəsinin fəaliyyəti üçün aşağıdakı qeyd olunan şərtlər təmin edilməlidir:

12.2.1. təşkilati struktur və nizamnaməyə malik olmaq;

12.2.2. ixtisaslı müəllim və mühəndis-pedaqoji işçilərə malik olmaq;

12.2.3. peşə təhsilinin dövlət standartlarına uyğun şəraitə, o cümlədən peşə təhsilinin tələblərini qarşılayacaq tədris avadanlıqları və təlim texnologiyalarına malik olmaq.

12.3 Təsisçiləri əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər, xarici hüquqi şəxslər olan təhsil müəssisələrinin müəllim heyətinin tərkibində Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları sayca üstünlük təşkil etməlidir. Yerli kadr potensialı buna imkan vermədikdə, say nisbəti dəyişdirilə bilər.

12.3-1. Təsisçisi (təsisçiləri) əcnəbilər, vətəndaşlığı olmayan şəxslər və ya xarici hüquqi şəxslər olan, həmçinin nizamnamə kapitalının və ya səhmlərinin 51 faizdən çoxu əcnəbilərə, vətəndaşlığı olmayan şəxslərə və ya xarici hüquqi şəxslərə məxsus peşə təhsil müəssisəsinin rəhbərinin müavini Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı olmalıdır. Bu təhsil müəssisəsinin rəhbərinin və onun müavininin namizədliyi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanla (qurumla) razılışdırılır. Həmin təhsil müəssisəsinin dövlət qeydiyyatına alınması təhsil müəssisəsi rəhbərinin və onun müavininin namizədliyi razılışdırıldıqdan sonra həyata keçirilir.^{xvi}

12.4. Təsisçinin məsuliyyəti, səlahiyyət dairəsi və təhsil müəssisəsi ilə qarşılıqlı öhdəlikləri Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, “Publik hüquqi şəxslər haqqında” və “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunları, təsis müqaviləsi və təhsil müəssisəsinin nizamnaməsi ilə müəyyən edilir.

Maddə 13. Peşə təhsili fəaliyyətinin lisenziyalasdırılması və peşə təhsili müəssisəsinin akkreditasiyası

13.1. Azərbaycan Respublikasında *peşə təhsili müəssisəsi (dövlət peşə təhsili müəssisələri istisna olmaqla)* təhsil fəaliyyəti göstərmək üçün “Lisenziyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada lisenziya almalıdır.^{xvii}

13.2. Peşə təhsili müəssisələrinə lisenziya müddətsiz verilir.

13.3. Xarici hüquqi şəxslərin, onların filiallarının və nümayəndəliklərinin, əcnəbilərin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərin öz ölkələrində təhsil fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün aldıqları lisenziyaların Azərbaycan Respublikasında tanınması Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilərlə müəyyən edilir.

13.4. Peşə təhsili sahəsində təhsil xidmətləri göstərən hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən lisenziyanın şərtləri pozulduqda, peşə təhsilinin dövlət standartının tələbləri yerinə yetirilmədikdə və “Lisenziyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş digər hallarda onların lisenziyası ləğv edilir.

13.5. Təhsil müəssisəsinin akkreditasiyası təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin qəbul olunmuş dövlət təhsil standartlarına və digər normativ hüquqi aktların tələblərinə uyğunluğunun yoxlanılması məqsədi ilə aparılır və təhsil müəssisəsinin statusunun, hər bir ixtisas (program) üzrə təhsilalanların say həddinin müəyyən edilməsi, onun fəaliyyətinin növbəti müddətə uzadılması üçün hüquqi təminat yaradır.

13.6. Peşə təhsili müəssisəsinin akkreditasiyası hər 5 ildən bir həyata keçirilir.

13.7. Akkreditasiya müvafiq keyfiyyət sənədinin - *şəhadətnamənin* verilməsi ilə başa çatır.^{xviii}

13.8. *Dövlət peşə təhsili müəssisələrində ümumi təhsil üzrə*

təhsilverənlərin sertifikatlaşdırılması, digər işçilərin isə attestasiyası keçirilir. Bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisəsində təhsilverənlərin attestasiyası keçirilir. Peşə təhsili müəssisəsinin işçilərinin attestasiyası (sertifikatlaşdırılması) Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsinə və “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq keçirilir.^{xix}

13.9. Peşə təhsili müəssisəsinin akkreditasiyadan keçə bilməməsi onun lisenziyasının “Lisenziyalar və icazələr haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq ləğvi üçün əsasdır.

Maddə 14. Peşə təhsili haqqında dövlət sənədi

14.1. Bu Qanuna uyğun olaraq, peşə təhsili müəssisəsində təlim programını (kurikulumu) mənimsəmiş, dövlət buraxılış imtahanlarını müvəffəqiyyətlə vermiş təhsilalənlərə “Təhsil Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sistemi”ndə elektron sənəd formasında yaradılan peşə təhsili pilləsində təhsil haqqında dövlət sənədi verilir. Təhsil haqqında dövlət sənədi növbəti səviyyədə və pillədə təhsili davam etdirmək və ya ixtisas üzrə əmək fəaliyyətinə başlamaq üçün hüquqi əsas sayılır.^{xx}

14.2. Müvafiq kursu (modulu) bitirdikdən sonra təhsilini müxtəlif səbəblərdən davam etdirməyən şəxslərə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada “Təhsil Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sistemi”ndə elektron sənəd formasında yaradılan arayış verilir.^{xxi}

14.3. Peşə təhsili müəssisəsini müvəffəqiyyətlə bitirənlərə peşə təhsilinin hər bir səviyyəsinə uyğun kvalifikasiya dərəcəsi göstərilməklə aşağıdakı növ təhsil haqqında dövlət sənədləri verilir:

14.3.1. diplom (adi);

14.3.2. diplom (fərqlənmə);

14.3.3. sertifikat (qısamüddətli kursları bitirənlərə).

14.4. Peşə təhsili müəssisələrində peşə təhsili ilə yanaşı, tam orta təhsil almış şəxslərə diplom və “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq tam orta təhsil haqqında attestat verilir.

14.4-1. *Yüksək texniki peşə səviyyəsi üzrə peşə təhsili haqqında dövlət sənədi ali təhsil müəssisəsinə daxil olmaq hüququ yaradır və növbəti təhsil pilləsində ali təhsil almaq üçün əsas sayılır.*^{xxii}

14.5. *İlk peşə təhsilini bitirən məzunlara ilk, texniki peşə təhsilini bitirən məzunlara texniki, yüksək texniki peşə təhsilini bitirən məzunlara isə subbakalavr peşə-ixtisas dərəcəsi verilir.*^{xxiii}

14.6. *Yüksək texniki peşə təhsilini bitirərək subbakalavr peşə-ixtisas dərəcəsi almış şəxslər orta ixtisas təhsilini bitirmiş subakalavrlara bərabər tutulur.*^{xxiv}

Maddə 15. Peşə təhsili müəssisəsində iaşə və tibbi xidmət

15.1. Peşə təhsili müəssisələrində göstərilən tibbi və iaşə xidmə-

tinin təşkili qaydası müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

15.2. Dövlət peşə təhsili müəssisələrində təhsilalanlara *pulsuz* tibbi xidmətin təşkili *həmin təhsil müəssisələri* tərəfindən təmin olunur.^{xxv}

15.3. Əlavə müayinə və müalicəyə ehtiyacı olan şəxslərə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qaydada əlavə müalicə-bərpa xidmətinin göstərilməsi təmin edilir.

15.4. Mülkiyyət növündən və tabeliyindən asılı olmayaraq bütün peşə təhsili müəssisələrində “Uşaqların icbari dispanserizasiyası haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada təhsilalanların dispanserizasiyası həyata keçirilir, dispanserizasiyanın nəticələrindən asılı olaraq tibbi göstərişlər əsasında ambulator, stasionar və ya sanatoriya şəraitində tibbi yardım almaq hüququ təmin edilir. Dövlət peşə təhsili müəssisələrində sanitari-gigiyenik normalara riayət edilməsinə, müalicə-profilaktika tədbirlərinin aparılmasına nəzarət edir.

15.5. Peşə təhsili müəssisələrində iaşə xidməti təhsil müəssisəsi ilə iaşə xidməti göstərən hüquqi və ya fiziki şəxslər arasında bağlanan müqavilə əsasında həyata keçirilir.

3-cü fəsil

PEŞƏ TƏHSİLİ SİSTEMİNİN İDARƏ OLUNMASI, TƏHSİLSÜBYEKTLƏRİNİN HÜQUQLARI, VƏZİFƏLƏRİ VƏ SOSİAL MÜDAFIƏSİ

Maddə 16. Peşə təhsili müəssisəsinin idarə olunması

16.1. Peşə təhsili müəssisəsi aşkarlıq, şəffaflıq və demokratiklik prinsipləri əsas tutulmaqla, “Təhsil haqqında”, “Publik hüquqi şəxslər haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarına, bu Qanuna və öz nizamnaməsinə uyğun olaraq idarə edilir.

16.2. Dövlət peşə təhsili müəssisəsinə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının *müəyyən etdiyi organın (qurumun)* təyin etdiyi şəxs rəhbərlik edir.^{xxvi}

16.3. Bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisəsinə rəhbərliyi həmin təhsil müəssisəsinin təsisçisi (təsisçiləri) tərəfindən təyin edilmiş şəxs həyata keçirir.

16.4. Peşə təhsili müəssisəsi rəhbərinin səlahiyyətləri peşə təhsili müəssisəsinin nizamnaməsi ilə müəyyən edilir.

16.5. Peşə təhsili müəssisəsinin idarə olunmasında demokratikliyi, kollegiallığı və şəffaflığı təmin etmək məqsədi ilə müəssisədə ictimai əsaslarla özünüidarə orqanları (ümumi yığıncaq, pedaqoji şura, himayəçilər və qəyyumlar şuraları, valideynlər şurası və s.) *yaratılabilir*.^{xxvii}

16.6. Dövlət peşə təhsili müəssisəsində ali idarəetmə orqanı ictimai

əsaslarla fəaliyyət göstərən pedaqoji şuradır.

16.7. Dövlət peşə təhsili müəssisəsinin pedaqoji şurası haqqında əsasnamə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq olunur.

16.8. Bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisəsində ali idarəetmə orqanı həmin təhsil müəssisəsinin nizamnaməsi ilə müəyyən olunur.

16.9. Peşə təhsili müəssisəsinə qəbul əmək bazarında real tələblərə uyğun formalasdırılır.

16.10. Peşə təhsili müəssisələrinin ayrı-ayrı peşə istiqamətləri üzrə tədris qruplarında orta sıxlıq müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

Maddə 17. Peşə təhsili prosesinin iştirakçıları

17.0. Peşə təhsili prosesinin iştirakçıları aşağıdakılardır:

17.0.1. təsisçilər;

17.0.2. təhsilalanlar (tələbələr, müdavimlər);

17.0.3. təhsil verənlər (pedaqoji işçilər) – müəllimlər, assistantlər, məsləhətçilər, tyutorlar, tərbiyəçilər, müəllim köməkçiləri, tərbiyəçi köməkçiləri, çağırışaqədərki hazırlıq və fiziki tərbiyə rəhbərləri, defektoloqlar, loqopedlər, istehsalat təlimi ustaları, praktik psixoloqlar, soxioloq-pedaqoqlar, məktəb uşaq birliklərinin rəhbərləri, təhsil müəssisəsinin dərnək və musiqi rəhbərləri, bilavasitə pedaqoji proseslə məşğul olan mühəndis-texniki işçilər;

17.0.4. tədrisə köməkçi heyət – metodistlər, dayələr, təlimatçılar, təhsil müəssisəsinin kitabxanaçıları, nəşriyyat-redaksiya işçiləri, təhsil müəssisəsində çalışan konsertmeystrlər və məşqçilər, sosial xidmət sahəsinin işçiləri, tibb işçiləri və digər işçilər;

17.0.5. valideynlər və ya digər qanuni nümayəndələr;

17.0.6. təhsili idarəetmə orqanları;

17.0.7. peşə təhsili müəssisəsi ilə əməkdaşlıq edən digər fiziki və hüquqi şəxslər.

Maddə 18. Peşə təhsili sahəsində təhsilalanların hüquqları və vəzifələri

18.1. Peşə təhsili sahəsində təhsilalanların hüquqları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa, bu Qanuna, həmçinin Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə uyğun olaraq müəyyən edilir.

18.2. Peşə təhsili sahəsində təhsilalanlar dövlət tərəfindən zəmanət verilən aşağıdakı hüquqlara malikdirlər:

18.2.1. həyat və sağlamlıq üçün təhlükəsiz şəraitdə, mənəvi-psixoloji cəhətdən sağlam pedaqoji mühitdə dövlət təhsil standartlarına uyğun keyfiyyətli təhsil almaq;

18.2.2. təhsil müəssisəsini, təhsil istiqamətini, ixtisası, təhsil və rənləri, ~~təhsilalma formasını~~, yarımilliklər üzrə kreditlərin miqdarını, tədris planlarına uyğun olaraq tədris fənlərini və təhsil müəssisəsinin imkanları nəzərə alınmaqla təhsil dilini sərbəst seçmək;^{xxviii}

18.2.3. şəxsiyyətin alçaldılmasına yönəlik hərəkətlərin bütün formalarından, sağlamlığa zərər vuracaq fiziki, mənəvi və psixoloji zorakılıq hallarından qorunmaq;

18.2.4. təhsil müəssisəsində təhsilini müvəqqəti dayandırmaq;

18.2.5. tibbi xidmətdən istifadə etmək, sağlamlıq vəziyyətinə görə tibbi müayinə xidmətlərindən yararlanmaq, müəyyən çatışmazlıqların (nitq pozuntuları, eşitmə və görmə qabiliyyətlərinin zəifliyi) korreksiya edilməsi üçün psixoloji-tibbi-pedaqoji yardım almaq;^{xxix}

18.2.5-1. “Psixoloji yardım haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada ödənişsiz psixoloji yardım almaq,^{xxx}

18.2.6. bu Qanuna uyğun olaraq, iaşə xidməti ilə təmin edilmək;

18.2.7. dövlət vəsaiti hesabına yalnız bir dəfə pulsuz təhsil almaq;

18.2.8. yaradıcılıq imkanlarının inkişafı üçün münasib şəraitlə təmin olunmaq, həmçinin ölkə və beynəlxalq səviyyəli yarışlarda iştirak etmək;

18.2.9. peşə təhsili müəssisəsində təhsilalanlar üçün nəzərdə tutulmuş infrastrukturdan (tədris-istehsalat, elmi tədqiqat, informasiya, mədəni-məişət, idman, sağlamlıq mərkəzlərindən, laboratoriyalardan, kitabxanalardan və s.) istifadə etmək;

18.2.10. təhsil müəssisəsinin ictimai, sosial və mədəni həyatında, dərnəklərin, assosiasiyanın, birliliklərin və digər təşkilatların yaradılmasında iştirak etmək, eləcə də müasir biliklərə, tədris və pedaqoji bacarıqlara malik olmaq məqsədilə təhsil sahəsində ölkə və beynəlxalq səviyyəli təşkilatlara üzv olmaq;

18.2.11. konfranslarda, seminarlarda, yığıncaqlarda, görüşlərdə, program və layihələrdə və təhsillə bağlı inkişafyönlü digər tədbirlərdə iştirak etmək, öz fikir və mülahizələrini sərbəst ifadə etmək;

18.2.12. qanunda nəzərdə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

18.3. Peşə təhsili sahəsində təhsilalanların vəzifələri aşağıdakılardır:

18.3.1. dövlət təhsil standartlarına uyğun praktiki məşğələlərdə iştirak etmək, bilik, bacarıq və vərdişlərə yiyələnmək;

18.3.2. ixtisas üzrə verilən təlimatlara əməl etmək, tapşırılan işi diqqətlə yerinə yetirmək;

18.3.3. təhsil müəssisəsinin nizamnaməsinin tələblərinə əməl etmək, mühəndis-pedaqoji işçilərin şərəf və ləyaqətinə hörmətlə yanaşmaq;

18.3.4. əmək alətləri, avadanlıqlar və digər ləvazimatlarla ehtiyatla davranmaq, təhlükəsizlik tədbirlərinə əməl etmək;

18.3.5. dövlət, cəmiyyət, ailə və özü qarşısında məsuliyyətini dərk etmək;

18.3.6. qanunda nəzərdə tutulmuş digər vəzifələri yerinə yetirmək.

Maddə 19. Peşə təhsili sahəsində təhsilverənlərin hüquqları və vəzifələri

19.1. Peşə təhsili sahəsində təhsilverənlərin hüquqları aşağıdakılardır:

19.1.1. normal və təhlükəsiz əmək, elmi-pedaqoji iş və təhsil şəraiti ilə, həmçinin müasir standartlara cavab verən təlim texnologiyaları ilə təmin olunmaq;

19.1.2. təhsil prosesinin təşkili və idarə olunmasında, təhsil layihələrində iştirak etmək, səmərəli təkliflər irəli sürmək;

19.1.3. şərəf və ləyaqətinə hörmətlə yanaşılmasını tələb etmək;

19.1.4. təhsil prosesində tətbiq olunan forma, metod və vasitələri sərbəst seçmək;

19.1.5. tədris etdikləri fənlər üzrə bilik və bacarıqlarının artırılması, peşəkarlıq səviyyələrinin davamlı yüksəldilməsi məqsədilə staj keçmək, ixtisas dərəcəsini yüksəltmək və ya yeni ixtisas əldə etmək;

19.1.6. mükafatlandırılmaq və təltif olunmaq;

19.1.7. təhsil müəssisəsində vəzifə tutmaq və uyğun gəldikdə, seckili vəzifələrə öz namizədliyini irəli sürmək, seçmək və seçilmək;

19.1.8. qanunda nəzərdə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

19.2. Peşə təhsili sahəsində təhsilverənlərin vəzifələri aşağıdakılardır:

19.2.1. peşə təhsili sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində iştirak etmək;

19.2.2. ixtisasını, elmi-pedaqoji və peşəkarlıq səviyyəsini yüksəltmək məqsədilə təkmilləşmə kurslarından və attestasiyadan (sertifikasilaşdırılmadan) keçmək;

19.2.3. dövlət tərəfindən qoyulan məzmun standartlarının tələblərinə uyğun olaraq, təhsilalanların zəruri bilik və bacarıqlara yiyələnməsini, təhsil proqramlarının (kurikulumların) mənimsənilməsini təmin etmək;

19.2.4. peşə təhsili müəssisəsinin daxili intizam qaydalarına əməl etmək və əmək müqaviləsi ilə müəyyənləşdirilmiş vəzifə funksiyalarını yerinə yetirmək;

19.2.5. təhsilalanlara vətənə, ana dilinə, adət-ənənələrə, mənəvi dəyərlərə, dövlət rəmzlərinə qarşı hörmət hissəleri aşılamaq, onları azərbaycançılıq və vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə etmək, müstəqil həyata və əmək fəaliyyətinə hazırlamaq, onlarda fəal vətəndaş mövqeyi formalasdırmaq;

19.2.6. təhsilalanların şərəf və ləyaqətinə hörmət etmək, pedaqoji etika və əxlaq normalarına riayət etmək, təhsil işçisi adını yüksək tutmaq,

ziyalılıq nümunəsi göstərmək;

19.2.7. təhsilalanların təhlükəsizliyinin və sağlamlığının qorunmasında bilavasitə iştirak etmək, onları fiziki və psixi zorakılığın bütün formalarından qorumaq və zərərli vərdişlərdən çəkindirmək;

19.2.8. tədris və tərbiyə prosesinin aparılmasına cavabdehlik daşımaq, qiymətləndirməni həyata keçirmək və innovasiyalara meyilli olmaq;

19.2.9. qanunda nəzərdə tutulmuş digər vəzifələri yerinə yetirmək.

Maddə 20. Peşə təhsili müəssisəsində təhsilalanların və işçi heyətinin sosial müdafiəsi

20.1. Dövlət peşə təhsili müəssisələrində təhsilalanların və işçi heyətinin sosial müdafiəsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilmiş qayda üzrə, bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisələrində isə müəssisənin nizamnaməsi ilə tənzimlənir.

20.2. Peşə təhsili prosesinin iştirakçıları “İstehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari siğorta haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, istehsalatda bədbəxt hadisələr və peşə xəstəlikləri nəticəsində peşə əmək qabiliyyətinin itirilməsi hallarından icbari siğorta olunur.

20.3. Dövlət təhsilalanların təhsil haqlarının və təhsillə bağlı digər xərclərinin ödənilməsinə uzunmüddətli və güzəştli kreditlər verilməsini təmin edir, təhsilalanın əmək fəaliyyətinə başladıqdan sonra kredit borclarını ödəmə mexanizmini müəyyənləşdirir və həyata keçirilməsinə şərait yaradır.

20.4. Dövlət peşə təhsili müəssisələrində təhsilverənlərin və təhsil prosesində iştirak edən digər işçilərin sosial müdafiəsinə təminat verir.

20.5. Dövlət peşə təhsili müəssisələrinin işçilərinin vəzifə maaşı və ona əlavələr işçilərin funksional öhdəlikləri, peşə xüsusiyyətləri və iş stajı nəzərə alınmaqla müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

20.6. Dövlət peşə təhsili müəssisəsi öz sərəncamında olan vəsait hesabına işçilərin vəzifə maaşına əlavələr və digər stimullaşdırıcı ödənişlər təyin edə bilər.

20.7. *Əlliliyi olan, habelə sağlamlıq imkanları məhdud olan, uzun müddət müalicəyə ehtiyacı olan, valideynlərini itirmiş və ya valideyn himayəsindən məhrum olan, habelə onların arasından olan, ciddi tərbiyə şəraitinə ehtiyacı olan təhsilalanların təhsilini, müalicəsini, sosial adaptasiyasını və ictimai həyata integrasiyasını nəzərdə tutan xüsusi peşə təhsili müəssisələrində, habelə yüksək dağlıq və sərhədyanı ərazilərdə, ucqar yaşayış məntəqələrində çalışan təhsil işçilərinin vəzifə maaşlarına əlavələr olunur.*^{xxxii}

20.8. Sosial müdafiəyə xüsusi ehtiyacı olan aşağıdakı qrup

şəxslərin dövlət peşə təhsili müəssisələrində ödənişli əsaslarla təhsil alıqları müddətdə təhsil haqqı dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilir:

20.8.1. valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar, habelə onların arasından olan şəxslər;

20.8.2. ~~I, II və III dərəcə əlilliyi olan şəxslər~~;^{xxxii}

20.8.3. şəhid ailəsinin üzvləri;

20.8.4. 20 yaşına çatmamış və *orqanizmin funksiyalarının 81-100 faiz pozulmasına görə əlilliyi müəyyən edilmiş* valideyni olan, aylıq gəliri yaşayış minimumundan aşağı olan şəxslər.^{xxxiii}

4-cü fəsil PEŞƏ TƏHSİLİNİN İQTİSADIYYATI

Maddə 21. Peşə təhsil sistemində mülkiyyət münasibətləri

21.1. Peşə təhsili müəssisəsinin mülkiyyətinə dövlət, təsisçi (təsisçilər), hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən verilən əmlak, habelə bu Qanunda və nizamnaməsində öz əksini tapan fəaliyyət nəticəsində əldə edilən əmlak, o cümlədən əqli mülkiyyət məhsulları daxildir.

21.2. Təhsil müəssisəsi istifadəsində olan əmlakın saxlanılmasına, qorunmasına və ondan səmərəli istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

21.3. Peşə təhsili müəssisəsinin maddi-texniki bazasının inkişaf etdirilməsi təsisçi (təsisçilər) tərəfindən ayrılan vəsait və cəlb olunmuş investisiyalar, həmçinin qanunda nəzərdə tutulmuş digər mənbələr hesabına həyata keçirilir.

21.4. Dövlət peşə təhsili müəssisəsinin özəlləşdirilməsinə, peşə təhsili müəssisəsinin ərazisində profilindən kənar müəssisələrin yerləşdirilməsinə və fəaliyyətinə, hər hansı şəxsin (şəxslərin) məskunlaşdırılmasına yol verilmir.

21.5. Dövlət peşə təhsili müəssisəsinə məxsus daşınmaz əmlakın qorunması və ərazisinin mühafizəsi ilə bağlı normativlər müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

Maddə 22. Peşə təhsili müəssisəsinin maliyyələşdirilməsi

22.1. Təşkilati-hüquqi formasından və mülkiyyət növündən asılı olaraq, peşə təhsili müəssisəsi aşağıdakı mənbələrdən maliyyələşdirilir:

22.1.1. dövlət peşə təhsili müəssisəsi:

22.1.1.1. dövlət büdcəsinin vəsaiti;

22.1.1.2. dövlət fondlarının vəsaiti;

22.1.1.3. büdcədənkənar vəsait;

22.1.1.4. ödənişli təhsil xidmətlərindən daxil olan vəsait;

22.1.1.5. kreditlər, qrantlar, ianələr;

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

22.1.1.6. innovasiya və bu Qanuna uyğun olaraq sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə olunan gəlirlər;

22.1.1.7. cəlb edilmiş investisiyalar;

22.1.1.8. nizamnaməsinə uyğun olaraq digər qanuni mənbələrdən əldə olunan vəsait.

22.1.2. bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisələri:

22.1.2.1. təsisçinin (təsisçilərin) vəsaiti;

22.1.2.2. təhsil xidmətlərinə görə əldə olunan vəsait;

22.1.2.3. hüquqi və fiziki şəxslərin maliyyə yardımaları;

22.1.2.4. innovasiya və bu Qanuna uyğun olaraq sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə olunan gəlirlər;

22.1.2.5. kreditlər, qrantlar, ianələr;

22.1.2.6. nizamnaməsinə uyğun olaraq digər qanuni mənbələrdən əldə olunan vəsait.

22.2. Dövlət peşə təhsili müəssisəsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi normativlərə uyğun maliyyələşdirilir.

22.3. Peşə təhsili müəssisəsi bu Qanunla və öz nizamnaməsi ilə müəyyən edilmiş qaydada fiziki və hüquqi şəxslərə müxtəlif ödənişli təhsil xidmətləri göstərə, hüquqi və fiziki şəxslərdən ianələr və könüllü yardımalar ala bilər.

22.4. Bələdiyyə və özəl peşə təhsili müəssisəsində təhsil haqqı əmək bazarının tələbatına uyğun olaraq tələb-təklif prinsipi əsasında tənzimlənir.

22.5. Peşə təhsili müəssisəsinin digər maliyyə mənbələri hesabına əldə etdiyi vəsait bilavasitə müəssisənin maddi-texniki bazasının inkişafına, istədədi ilə fərqlənən təhsilalanların stimullaşdırılmasına, rəğbətləndirilməsinə və işçilərin sosial müdafiəsinə yönəldilir.

22.6. "Təhsil haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq, peşə təhsili müəssisəsində təhsilin dövlət təhsil standartlarına uyğun təşkil olunmaması nəticəsində təhsilalanların keyfiyyətsiz hazırlığı müəyyən edildiyi halda vurulmuş zərərin, o cümlədən təhsilalanların başqa təhsil müəssisələrində yenidən hazırlanması üçün zəruri olan xərclərin həmin təhsil müəssisəsi tərəfindən ödənilməsi barədə məhkəmədə iddia qaldırıla bilər.

Maddə 23. Peşə təhsili sahəsində sahibkarlıq və innovasiya fəaliyyəti

23.1. Peşə təhsili müəssisəsi əlavə gəlir əldə etmək məqsədilə öz nizamnaməsi çərçivəsində profilinə və fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq, təhsilin prioritetliyini əsas götürməklə, müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi sahibkarlıq fəaliyyəti növləri ilə məşğul ola bilər.

23.2. Sahibkarlıq və innovasiya fəaliyyətini təmin etmək üçün peşə təhsili müəssisəsinin nəzdində müvafiq istehsalat və xidmət sahələri

yaradıla bilər.

23.3. Peşə təhsili müəssisəsinin model sənaye müəssisələrinin işində iştirak etməklə, sahibkarlıq və innovasiya fəaliyyətini həyata keçirmək hüququ vardır.

23.4. Dövlət peşə təhsili müəssisələrinin innovasiya və sahibkarlıq fəaliyyətinin həyata keçirilməsi məqsədilə yerli və xarici investisiyaların cəlb edilməsinə əlverişli şərait yaradır.

23.5. Peşə təhsili müəssisəsi sahibkarlıq subyektləri ilə müqavilə əsasında, bu Qanuna uyğun olaraq əlavə gəlir əldə edə bilər.

23.6. Dövlət və bələdiyyə peşə təhsili müəssisələri bilavasitə mənfaət əldə etmək məqsədi daşıdır.

23.7. Əlavə maliyyə vəsaiti cəlb etmək imkanlarının artırılması məqsədilə peşə təhsili müəssisələrində istehsal edilən məhsulların (xidmətlərin) qanuna uyğun olaraq satışı (göstərilməsi) həyata keçirilə bilər.

23.8. Dövlət peşə təhsili müəssisəsinin sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə etdiyi gəlirlər bilavasitə peşə təhsili sisteminin inkişafına və işçilərin sosial müdafiəsinə yönəldilir.

23.9. Peşə təhsili müəssisəsinin işçiləri müəssisənin fəaliyyətini təkmilləşdirmək, yeni təlim texnologiyaları tətbiq etmək, habelə müəssisədaxili yeni qurumlar yaratmaq üçün innovativ təkliflərlə çıxış etmək, innovasiya fəaliyyəti ilə məşğul olmaq hüququna malikdirlər.

23.10. Peşə təhsili müəssisələrində çalışan işçilərin innovasiya fəaliyyətinin nəticələri onların vəzifəyə seçilməsində və ya təyin olunmasında nəzərə alınır.

23.11. Peşə təhsili müəssisələri Azərbaycan Respublikasına avadanlıq, cihaz, qurğu və təhsil fəaliyyəti məqsədilə digər vasitələrin gətirilməsi zamanı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilmiş güzəşt və imtiyazlardan istifadə edirlər.

23.12. Peşə təhsili müəssisəsində innovasiya fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslərin fəaliyyəti stimullaşdırılır.

23.13. Peşə təhsili müəssisəsinin rəhbəri məhsul istehsali və xidmətlərin keyfiyyətinin və təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə, sahibkarlıq fəaliyyətindən əldə edilən gəlirlərin bölgüsünün şəffaflığına cavabdehdir.

23.14. Peşə təhsili müəssisəsi öz əmtəə nişanını yarada bilər.

23.15. Peşə təhsili müəssisəsi istehsal etdiyi məhsulları və xidmətlərini öz əmtəə nişanı (brendi) ilə dövlət, özəl müəssisələrə və geniş alıcı kütłəsinə çatdırmaq məqsədilə satış-sərgiləri həyata keçirə bilər.

Maddə 24. Peşə təhsilində dövlət və özəl sahənin əməkdaşlığı

24.1. İşəgötürənlər və onları təmsil edən təşkilatlar, o cümlədən özəl qurumlar peşə təhsilinin təşkilində, təhsil proqramlarının (kuri-kulumlarının) formalasdırılması və tədrisində, qəbul, eləcə də buraxılış

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PESİ TƏHSİLİ

imtahanlarının keçirilməsində iştirak edə bilərlər.

24.2. Peşə təhsili müəssisələri işəgötürənlərlə istehsalat təcrübəsinin keçirilməsini və iş yerində öyrənməni təmin etmək üçün müqavilələr bağlaya bilərlər.

24.3. Peşə təhsili sahəsində işəgötürənlərlə əməkdaşlıq mexanizminin qurulması və işəgötürənlərin peşə təhsili və təlimi sisteminə integrasiyasının təmin edilməsi üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi stimullaşdırıcı tədbirlər həyata keçirilir.

5-ci fəsil YEKUN MÜDDƏALAR

Maddə 25. Peşə təhsili sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq

25.1. Peşə təhsili sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələr əsasında həyata keçirilir.

25.2. Peşə təhsili müəssisəsinin bu Qanuna, "Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq müqavilələrinin bağlanması, icrası və ləğv edilməsi qaydaları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa və özünün fəaliyyət xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq beynəlxalq təcrübədən yararlanmaq, rəhbər və mühəndis-pedaqoji işçi heyətinin müasir biliklərə, tədris və pedaqoji bacarıqlara yiylənməsi məqsədilə xarici ölkələrin peşə təhsili müəssisələri, təşkilatları və fondları ilə əlaqələr yaratmaq, əməkdaşlıq haqqında müqavilələr bağlamaq, peşə təhsili üzrə birgə struktur bölmələri yaratmaq, təhsil sahəsində fəaliyyət göstərən dövlət, qeyri-hökumət qurumlarına daxil olmaq, peşə təhsili ixtisaslarına beynəlxalq sertifikat almaq və qarşılıqlı əməkdaşlığın digər formalarını həyata keçirmək hüququ vardır.

Maddə 26. Qanunun pozulmasına görə məsuliyyət

Bu Qanunun tələblərini pozan şəxslər Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalar Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş hallarda məsuliyyət daşıyırlar.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti**

Bakı şəhəri, 24 aprel 2018-ci il

№ 1071-VQ

QANUNA EDİLMİŞ DƏYİŞİKLİK VƏ ƏLAVƏLƏRİN SİYAHISI

i 18 dekabr 2020-ci il tarixli 219-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 7 fevral 2021-ci il, № 28, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 2, maddə 109) ilə 1.0.1-ci, 1.0.9-cu və 1.0.10-cu maddələrdə ismin müvafiq hallarında "dövlət təhsil sənədi" sözləri ismin müvafiq hallarında "təhsil haqqında dövlət sənədi" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

ii 6 noyabr 2020-ci il tarixli 193-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 13 dekabr 2020-ci il, № 262, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 12, I kitab, maddə 1421) ilə 1.0.9-cu maddəsində "səriştələrə, bacarıqlara" sözləri "bilik, bacarıq, səriştə və təcrübəyə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

iii 19 iyun 2020-ci il tarixli 139-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 5 avqust 2020-ci il, № 151, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 7, maddə 851) ilə 4.0.18-ci maddəyə "müəssisəsinin" sözündən sonra "(dövlət peşə təhsili müəssisələri istisna olmaqla)" sözləri əlavə edilmişdir.

iv 9 iyun 2023-cü il tarixli 908-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Dövlət İformasiya Agentliyinin (AZƏRTAC-ın) rəsmi internet saytı, 24 iyul 2023-cü il, "Azərbaycan" qəzeti 25 iyul 2023-cü il, № 154) ilə yeni məzmunda 4.0.19-1-ci və 4.0.19-2-ci maddələr əlavə edilmişdir.

v 4 may 2021-ci il tarixli 312-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 18 iyun 2021-ci il, № 125, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 6, I kitab, maddə 548) ilə 4.0.21-ci maddə yeni redaksiyada verilmişdir.

Əvvəlki redaksiyada deyildirdi:

4.0.21. dövlət peşə təhsili müəssisəsində ödənişsiz tibbi xidmətin təşkilini həyata keçirmək;

vi 19 may 2020-ci il tarixli 113-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 12 iyun 2020-ci il, № 134, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 7, maddə 831) ilə 4.0.23-cü maddədə "sağlamlıq imkanları məhdud olan uşaqların və əllillərin" sözləri "əlliliyi olan şəxslərin, o cümlədən sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

22 iyun 2021-ci il tarixli 349-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 19 avqust 2021-ci il, № 173, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 8, maddə 895) ilə 4.0.23-cü maddədə "o cümlədən sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşaqların" sözləri "eləcə də sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

vii 3 may 2019-cu il tarixli 1576-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 14 iyun 2019-cu il, № 128, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2019-cu il, № 6, maddə 986) ilə 5.3-cü maddəyə "təhsilalanların" sözündən əvvəl "peşə təhsilinin hər bir səviyyəsində" sözləri əlavə edilmişdir.

viii 19 may 2020-ci il tarixli 113-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 12 iyun 2020-ci il, № 134, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 7, maddə 831) ilə 8.6-cı maddədə "sosial adaptasiyasını" sözləri "sosial bacarıqlarının inkişafını" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

ix 5 noyabr 2021-ci il tarixli 399-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 30 noyabr 2021-ci il, № 259, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 11, maddə 1210) ilə 9.6.4-cü maddədə "təhsili almaq hüququ verilir." sözləri "təhsili;" sözü ilə əvəz edilmişdir.

x 5 noyabr 2021-ci il tarixli 399-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 30 noyabr 2021-ci il, № 259, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 11, maddə 1210) ilə yeni məzmunda 9.6.5-ci maddə əlavə edilmişdir.

xi 29 mart 2019-cu il tarixli 1554-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 26 may 2019-cu il, № 115, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2019-cu il, № 5, maddə 799) ilə 9.10-cu maddəyə "Ali təhsil" sözlərindən sonra "və orta ixtisas təhsili" sözləri əlavə edilmişdir.

xii 5 noyabr 2021-ci il tarixli 399-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 30 noyabr 2021-ci il, № 259, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 11, maddə 1210) ilə yeni məzmunda 9.12-ci maddə əlavə edilmişdir.

xiii 6 oktyabr 2020-ci il tarixli 185-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 27 noyabr 2020-ci il, № 248, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 11, maddə 1335) ilə 10.10-cu maddə yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyildirdi:

10.10. Vətəndaşların peşə təhsili üzrə qeyri formal və informal təhsil formaları vasitəsilə əldə etdikləri bilik, bacarıq, səriştə və təcrübənin qiymətləndirilməsi və tanınması məqsədi ilə imtahanın keçirilməsi və onlara peşə ixtisasını təsdiq edən sənədin verilməsi müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qaydada həyata keçirilir.

xiv 26 aprel 2022-ci il tarixli 521-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 25 may 2022-ci il, № 109, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2022-ci il, № 5, maddə 439) ilə 10.11-ci maddə yeni redaksiyada verilmişdir.

əvvəlki redaksiyada deyildirdi:

10.11. Dövlət peşə təhsili müəssisələrində dövlət hesabına təhsilalanlara məbləğini müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi təqaüd verilir.

xv 8 oktyabr 2019-cu il tarixli 1676-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 17 noyabr 2019-cu il, № 255, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2019-cu il, № 11, maddə 1685) ilə 10.23-cü maddəyə "təşkil olunur" sözlərindən sonra "və "Psixoloji yardım haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun

tələblərinə riayət edilməklə, psixoloji yardım həyata keçirilir” sözləri əlavə edilmişdir.

^{xvi} 6 oktyabr 2020-ci il tarixli 185-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 27 noyabr 2020-ci il, № 248, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 11, maddə 1335) ilə yeni məzmunda 12.3-1-ci maddə əlavə edilmişdir.

^{xvii} 19 iyun 2020-ci il tarixli 139-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 5 avqust 2020-ci il, № 151, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 7, maddə 851) ilə 13.1-ci maddədə “hər bir peşə təhsili müəssisəsi” sözləri “peşə təhsili müəssisəsi (dövlət peşə təhsili müəssisələri istisna olmaqla)” sözləri ilə əvəz edilmişdir.

^{xviii} 6 oktyabr 2020-ci il tarixli 185-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 27 noyabr 2020-ci il, № 248, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 11, maddə 1335) ilə 13.7-ci maddədə “sertifikatın” sözü “şəhadətnamənin” sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{xix} 29 mart 2019-cu il tarixli 1554-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 26 may 2019-cu il, № 115, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2019-cu il, № 5, maddə 799) ilə 13.8-ci maddəyə yeni məzmunda birinci cümlə əlavə edilmişdir.

17 aprel 2020-ci il tarixli 51-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 16 may 2020-ci il, № 95, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 5, maddə 508) ilə 13.8-ci maddəsinin birinci cümləsində “Peşə” sözü “Dövlət peşə” sözləri ilə əvəz edilmişdir və həmin maddəyə yeni məzmunda ikinci cümlə əlavə edilmişdir

6 oktyabr 2020-ci il tarixli 185-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 27 noyabr 2020-ci il, № 248, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 11, maddə 1335) ilə 13.8-ci maddənin birinci cümləsində “tam orta” sözləri “ümumi” sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{xx} 18 dekabr 2020-ci il tarixli 219-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 7 fevral 2021-ci il, № 28, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 2, maddə 109) ilə 14.1-ci maddənin birinci cümləsinə “təhsilənlərlə” sözündən sonra “Təhsil Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sistemi”ndə elektron sənəd formasında yaradılan” sözləri əlavə edilmişdir.

^{xxi} 18 dekabr 2020-ci il tarixli 219-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 7 fevral 2021-ci il, № 28, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 2, maddə 109) ilə 14.2-ci maddəyə “qaydada” sözündən sonra “Təhsil Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sistemi”ndə elektron sənəd formasında yaradılan” sözləri əlavə edilmişdir.

^{xxii} 5 noyabr 2021-ci il tarixli 399-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (“Azərbaycan” qəzeti, 30 noyabr 2021-ci il, № 259,

Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 11, maddə 1210) ilə yeni məzmunda 14.4-1-ci maddə əlavə edilmişdir.

^{xxiii} 29 mart 2019-cu il tarixli 1554-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 26 may 2019-cu il, № 115, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2019-cu il, № 5, maddə 799) ilə 14.5-ci maddə yeni redaksiyada verilmişdir.

Əvvəlki redaksiyada deyilirdi:

~~14.5. yüksək texniki peşə təhsili alanlara sub-bakalavr peşə ixtisas dərəcəsi verilir.~~

^{xxiv} 24 aprel 2020-ci il tarixli 59-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 2 may 2020-ci il, № 85, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 5, maddə 514) ilə yeni məzmunda 14.6-ci maddə əlavə edilmişdir.

^{xxv} 4 may 2021-ci il tarixli 312-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 18 iyun 2021-ci il, № 125, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 6, I kitab, maddə 548) ilə 15.2-ci maddədə "ödənişsiz" sözü "pulsuz" sözü ilə və "müvafiq icra hakimiyyəti orqanı" sözləri "həmin təhsil müəssisələri" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

^{xxvi} 30 sentyabr 2020-ci il tarixli 172-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 26 noyabr 2020-ci il, № 247, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 11, maddə 1323) ilə 16.2-ci maddəyə "müvafiq icra hakimiyyəti orqanının" sözlərindən sonra "müəyyən etdiyi orqanın (qurumun)" sözləri əlavə edilmişdir.

^{xxvii} 3 may 2019-cu il tarixli 1576-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 14 iyun 2019-cu il, № 128, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2019-cu il, № 6, maddə 986) ilə 16.5-ci maddədə "yaradılır" sözü "yaradıla bilər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

^{xxviii} 9 iyun 2023-cü il tarixli 908-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin (AZƏRTAC-ın) rəsmi internet saytı, 24 iyul 2023-cü il, "Azərbaycan" qəzeti 25 iyul 2023-cü il, № 154) ilə 18.2.2-ci maddədən "təhsilalma formasını," sözləri çıxarılmışdır.

^{xxix} 8 iyul 2022-ci il tarixli 582-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu (Azərbaycan Dövlət İnformasiya Agentliyinin (AZƏRTAC-ın) rəsmi internet saytı, 19 avqust 2022-ci il, "Azərbaycan" qəzeti 20 avqust 2022-ci il, № 177, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2022-ci il, № 8, maddə 829) ilə 18.2.5-ci maddəsində "qüsurları" sözü "pozuntuları" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{xxx} 8 oktyabr 2019-cu il tarixli 1676-VQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 17 noyabr 2019-cu il, № 255, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2019-cu il, № 11, maddə 1685) ilə yeni məzmunda 18.2.5-1-ci maddə əlavə edilmişdir.

^{xxxii} 19 may 2020-ci il tarixli 113-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 12 iyun 2020-ci il, № 134, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 7, maddə 831) ilə 20.7-ci maddədə "Sağamlılıq" sözü "Əlliliyi olan, o cümlədən sağlamlıq" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

22 iyun 2021-ci il tarixli 349-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 19 avqust 2021-ci il, № 173, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 8, maddə 895) ilə 20.7-ci maddədə "o cümlədən" sözləri "habələ" sözü ilə əvəz edilmişdir.

^{xxxiii} 19 may 2020-ci il tarixli 113-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 12 iyun 2020-ci il, № 134, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 7, maddə 831) ilə 20.8.2-ci maddədə "III qrup əllillər" sözləri "III dərəcə əlliliyi olan şəxslər" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

22 iyun 2021-ci il tarixli 349-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 19 avqust 2021-ci il, № 173, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 8, maddə 895) ilə 20.8.2-ci maddədən "I, II və III dərəcə" sözləri çıxarılmışdır.

^{xxxiv} 19 may 2020-ci il tarixli 113-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 12 iyun 2020-ci il, № 134, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2020-ci il, № 7, maddə 831) ilə 20.8.4-cü maddədə "I qrup əlil" sözləri "I dərəcə əlliliyi müəyyən edilmiş" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

22 iyun 2021-ci il tarixli 349-VIQD nömrəli Azərbaycan Respublikasının Qanunu ("Azərbaycan" qəzeti, 19 avqust 2021-ci il, № 173, Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021-ci il, № 8, maddə 895) ilə 20.8.4-ci maddədə "I dərəcə" sözləri "orqanizmin funksiyalarının 81-100 faiz pozulmasına görə" sözləri ilə əvəz edilmişdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ELM VƏ TƏHSİL NAZİRLİYİ
“PEŞƏ TƏHSİLİ VƏ İNSAN KAPİTALI” JURNALI
XÜSUSİ BURAXILIŞ

HEYDƏR ƏLİYEV VƏ PEŞƏ TƏHSİLİ

BURAXILIŞA MƏSUL:
Əfsanə Zülfüqarova

BƏDİİ REDAKTOR:
Günel Ələsgərova

TEXNİKİ REDAKTOR:
Afaq Xanpaşayeva

KORREKTOR:
Lalə Niyazqızı

KOMPÜTER TƏRTİBATÇILARI:
Rəna Rüstəmova, Pərvanə İbrahimova

ŞÖBƏ REDAKTORLARI:
*Fikrət Əhədov, Vüqar Səlimova,
Sevinc Məmmədova, Kəmalə Bayramova*

Çapa imzalanmışdır: 15.09.2023.

Kağız formatı: 64x90, 1/8

“Peşə təhsili və insan kapitalı” jurnalı redaksiyasında yiğilib və
“Ideal-print” MMC-nin mətbəəsində çap olunub.

Bakı – 2023

